

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

— APARE IN FIECARE DUMINICĂ —

Director: **C. RADULESCU-MOTRU**

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

No. 6

Duminică 20 Maiu 1912

Vol. XII

SUMARUL:

NOUȚĂȚI: *Gheorghe Barițiu. — Politică colonială a Europeanilor.*

ACTUALE

N. DURNOWÓ: *Greșelile diplomației rusești în orientul Europei.*

ARTUR GOROVEI: *Un poet basarabean: Dimitrie Donia*

RIRIA: *Basarabia.*

CRITICA

I. NETZLER: *Dela Kleist la Ibsen.*

LITERATURĂ

D. IACOBESCU: *Călătorul întunecat (după Lenau)*

N. EM. TEOHARI: *„După ce Ulysse revăzu Itaca“.*

DĂRI DE SEAMA

C. SUDEȚEANU: *„Sociologia“ de H. Fundățeanu.*

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“

FRANK BRANGWYN: *Dela lucru.*

G. MĂRCULESCU: *Fereastră deschisă.*

O. SPAETHE: *Doamna Strâmbu.*

L. BĂȘARAB: *Cimitirul din Rucăr.*

THEODORESCU SION: *Moș Ilie.*

I. ȘTERIADI: *Pe Dunăre.*

INSEMNĂRI: *Ministeriabiliti...—Literatura de 10 Maiu. Examenul în școlile secundare. — Moșii.*

REVISTA REVISTELOR: *Economia Națională. — Luceafărul. — Floare-Albastră.—Revue Contemporaine.*

MEMENTO

UN NUMĂR: 25 BANI

ABONAMENTUL:

În țară: pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei

În străinătate: pe un an (2 vol. sau 48 num.) 12 Lei

„ „ „ pe șase luni 6 „

„ „ „ pe șase luni 7

DIRECȚIA: București, Bulevardul Ferdinand, 55 • Telefon 8/66.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA.

București, Calea Victoriei, 62 (Pasajul Imobiliara, 3) • Telefon 30/11 (Centrala II).

La Administrația revistei: Calea Victoriei 62 (în pasagiu), se găsesc de vânzare pentru cititorii noștri, cu preț scăzut, următoarele lucrări:

(Cumpărătorii din provincie vor mai adăoga la costul cărților comandate și un 10 bani de fiecare leu; aceasta pentru cheltuiala transportului).

Colecțiunea volumelor apărute din Noua Revistă Română:

Volumele I—IV. (Prima serie) cu 5 lei volumul.

Volumele V—X, 1.50 lei volumul *legat*.

Transportul în provincie al acestor volume (V-X) costă: 60 bani pentru 1 sau 2 vol.; 1.10 pentru 3 sau 4 vol. și 1.60 pentru 5 sau toate 6 volumele.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română), lei 6.

Biblioteca Noii Reviste Române, 15 bani volumul:

No. 1. *In zilele noastre de anarhie*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 2. *Sufletul neamului nostru*, de C. Rădulescu-Motru.

No. 3. *Contractul muncii*, de D. Negulescu.

No. 4. *Frica de moarte; Sinuciderile din mizerie* de N. Zaharia.

No. 5. *Psihologia prostului; Prostul în viața socială; Cerșetorii în haine negre*, de N. Zaharia.

Cultura română și politicianismul (ediția III-a Socec), de C. Rădulescu-Motru cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic și democrația conservatoare, de C. Rădulescu-Motru. Preț 50 bani.

Thomas Carlyle, viața și operele lui, de C. Antoniadă, 3 lei.

Eroii, de Thomas Carlyle, traducere din limba engleză, de C. Antoniadă, 3 lei.

Naționalismul, (cum se înțelege—cum trebuie să se înțeleagă) de G. Rădulescu-Motru, 30 bani.

Psihologia Ciocoismului—Psihologia Industriașului, de C. Rădulescu-Motru, 15 bani.

Ore de educație, de N. Moiescu, 30 bani.

STUDII FILOSOFICE

Organul Societății de Studii Filosofice din București

Revistă pentru Cercetările de Psihologie

teoretice și aplicate la:

Știința dreptului, Pedagogie și Sociologie

Director, C. RĂDULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București

Din colecțiunea „Studii filosofice” au apărut până acum:

Volumul I, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Valoarea silogismului. Problemele Psihologiei. Cestiu de estetică. Valoarea științei. Organizarea rațională a Universităților. Psihologia martorului. Psihologia industriașului. Știința și energie.*

Volumul II, cu colaborațiunea D-ilor C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu, C. Antoniadă, G. G. Antonescu, I. Petrovici, Eugen Porn, I. F. Buricescu, I. Ghibănescu, etc., cuprinde: *Psihologia revoluționarului. Determinismul social. Filosofia lui H. Bergson. Critica estetică. Atomismul filosofic. Importanța pedagogică a individualității, etc. Comunicări. Bibliografie.*

Volumul III, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Afirmarea personalității în principalele momente ale culturii. Legea conservățiunii unității sufletești. Persoană și mediu. (Puterea Sufletească, Partea I—III).*

Volumul IV, scris în întregime de D. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Mecanismul actului voluntar. Caracterul. Puterile sociale. Cultura. (Puterea Sufletească partea IV—V).*

Volumul V, cu colaborațiunea D-ilor: I. Petrovici, Marin N. Ștefănescu, St. Antim, Mareel T. Djuvara, G. Antonescu, I. Bucovineanu, cuprinde: *O nouă metodă inductivă. Logica și problemele metafizice. Substratul economic al familiei. Teoria noțiunilor, etc.*

Volumul VI, cu colaborațiunea D-ilor: Vladimir Ghidionescu, Marin N. Ștefănescu, G. G. Antonescu, Nisipeanu, cuprinde: *Pedagogia științifică și noile reforme școlare. Criza Logicii. Revista Revistelor, etc.*

Prețul fiecărui volum e de 6 lei.

Pentru abonații „NOUEI REVISTE ROMÂNE” se acordă o însemnată reducere de preț.

În abonament „STUDIILE FILOSOFICE” împreună cu „NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ” costă 15 lei anual.

Volumul VII din „Studii filosofice” cuprinde:

Ediția populară 4 lei.

Îată câteva numai din capitolele cuprinse în această lucrare: Introducere. — 1. Definiția Metafizicii. Științele speciale și Metafizica. — 2. Importanța și utilitatea Metafizicii. — 3. Diferența dintre Metafizică, Artă și Religioasă. — 4. Metafizică și cultura.

Partea I.—Conștiința oglină. Critica realismului naiv
Capitolul I.—*În fața universului.*—O veche iluzie.—Contrastul dintre cer și pământ în vechea mitologică.—Existența.—Platon și creștinismul.—Știința modernă.—Mecanismul universal.—Fenomene care nu se pot explica prin mecanică.—Fenomenele sufletești.—Omul vierme.

Capitolul II.—*Oglinda conștiinței.*—Asemănarea îngălțare dintre oglină și conștiință.—Oglinda vrăjită care vede peste tot.—Rătăcirile simțurilor.—Sofiștii.—Rațiunea în opoziție cu simțurile.—Materialiștii și idealiiștii.—Ieni. Kant.—Romanticii.—Hegel. Schimbarea punctului de vedere kantian.—Influența hegelismului asupra scrierilor contemporani. Înapoi la Kant!

Capitolul III.—*Valoarea științei.*—Exagerațiunile materialismului.—Relativitatea științei.—Înțelegerea mai complexă a conștiinței duce la concluzia că știința are o valoare relativă.—Până unde merge relativitatea științei.

Capitolul IV.—*Convingerea.*

Capitolul V.—*Logica nouă.*—A ceea ce este mediul biologic pentru o plantă, este mediul cultural pentru știință.—Știința și basmul.—Logica din punct de vedere genetic și din punct de vedere formal.—Cestiuul noi pentru Logică.

Capitolul VI.—*Adevăr și minciună.*—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt superiori.—Oamenii pe cari nu-i înțelegem fiindcă ne sunt inferiori.—Propaganda adevărului și meșteșugul minciunii.—Cum sunt minșii sălbateci.—Politica și minciuna.—Reclama necinstită.—Reclama în publicul de jos și reclama în publicul de sus.—Biruința Adevărului

Partea II.—Conștiința transcendentă. Critica filosofiei kantiane.

Capitolul I.—*Kant și continuatorii săi.*—Exagerațiunile incurajate de filosofia lui Kant.—Insuficiența filosofiei lui Kant.—Conștiința în genere și conștiința individuală.—Pragmatismul și raționalismul intrinsec.—Biologismul.—Iohannes Möller.—Richard Avenarius.—Ernest Mach.—Biologismul metafizic. Arthur Schopenhauer. Friedrich Nietzsche. Henri Bergson.—Romantismul. Hegel.—Teoria Sociologică. Emil Durkheim.

Capitolul II.—*Spre o mai bună înțelegere a filosofiei kantiane.*—Înrudirea problemei kantiane cu toate marile probleme filosofice.—Insuficiența încercărilor făcute de a complexa pe Kant.—Cum trebuie înțeleasă importanța pe care o are pentru știință perspectiva kantiană.

Partea III.—Conștiința reală. Personalismul energetic.

Capitolul I.—*Problema eternă.*—Antropomorfismul naiv și buddhismul.—Metafizica raționalistă.—Identitatea între unitatea din conștiința omenească și unitatea din univers.—Forma sub care apare la Kant soluțiunea identității.—Direcțiunea în care trebuie căutată complexarea filosofiei lui Kant.

Capitolul II.—*Monismul.*

Capitolul III.—*Personalismul energetic și supra-omul lui Fr. Nietzsche.*—Legea exercițiului. Atențiunea.—Deosebirea dintre conștiința animalelor și conștiința omenească.—Relul conștiinței în organism.—Idealul.—Optimismul.—Vocațiunea.

NOUA REVISTA ROMANA

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL :

In țară pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
" " " pease luni 6 "
In străinătate pe un an 12 ..

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

București, Calea Victoriei 62. (Pasajul No. 3)

Telefon 30/11

DIRECȚIA : Bulevardul Ferdinand 55

Telefon 8/66

No. 6

DUMINICĂ, 20 MAIU 1912

Vol. XII

NOUTAȚI

Gheorghe Barițiu

Trecerea unei sute de ani dela nașterea lui Gh. Barițiu a fost comemorată peste tot locul, și mai ales în Transilvania, prin întruniri și publicațiuni festive.

Gheorghe Barițiu se poate considera ca adevăratul întemeietor al presei române din Ardeal. Vieța lui de muncă nepregetată, de jertfă curată, de suferinți multe și de statornică însuflețire pentru cauza națională a Românilor ardeleni, și chiar a românismului întreg, cum zice prea bine d. Dr. I. Lupaș într'un articol publicat în *Luceafărul* din Sibiu, va servi timp îndelungat ca o îndrumare luminoasă pentru toți cari simt în sufletul lor îndemnul puternic de a-și închină truda vieții în scopul operii mari de cultură și de educație națională, ce este chemată a îndeplini presa noastră românească

Asupra valorii scrierilor istorice ale lui Gheorghe Barițiu, tot în articolul citat, d-nul Dr. I. Lupaș se exprimă astfel :

Valoarea singuraticelor părți este, în mod firesc, inegală, deoarece autorul n'a avut la dispoziție nici timpul nici mijloacele necesare spre a adânci deopotrivă toate chestiunile istorice cari formau obiectul lucrării sale. În întregime însă, aceste 3 volume cuprind o comoară întreagă de cunoștințe folositoare din diferite domenii ale vieții noastre naționale din trecut. Cele două volume din urmă, în cari Barițiu povestește evenimentele din timpul său, în multe locuri fac impresia unor memorii scrise de o personalitate cu rol însemnat în vieța publică. Autorul însuș pare a-și fi dat perfect seama de caracterul personal încâtva al expunerilor sale. De aceea face, în legătură cu aprecierile sale despre dieta din Sibiu, următorul apel important către cetitori : «...nu cerem dela cetitoriu ca să ne dea nouă crezământ, dorim numai ca să nu-și pregete a se informa el însuși din izvoarele sus citate și să și formeze judecata, iară nouă ne rămâne numai ca să-i aplanăm puțin calea și să-i punem unele semne sau așa numite țăruse dintr'un stadiu până la altul, mai vărtos prin producerea de documente și de unele scene caracteristice ale epocii».

Înainte de a-și închide ochii pe veci, neobositul moșneag Gheorghe Barițiu își încheie lucrarea sa istorică într'un ton de înălțător optimism tineresc, constatând că în mânia tuturor piedicilor firești sau măestrite ce s'au pus în calea dezvoltării noastre, Românii au realizat totuși progrese însemnate dela 1850 încoace. «Nu-mi veți numi—încheie Barițiu—în sute de ani o singură epocă, întru care poporul român, luat în totalitatea sa, să fi dezvoltat atâta putere de vieță, un progres atât de uimitor, precum este acesta parcurs dela 1850 și mai de aproape dela 1867 încoace. Să

ne mărginim însă la partea națiunei române, câtă se află înrădăcinată din străvechime în aceste țări situate dincoace de munți. Lipsiți prin legile statului de dreptul individualității naționale-politice, poporul român s'a retras sub scutul libertăților europene care apără pe indivizi de asuprirea despotismului ; retras la altarele bisericilor sale, conștiința sa națională în loc de a se întuneca și a se tâmpi, ea mai vărtos s'a deșteptat și afirmat față cu Europa luminată în măsură, precum mulți din noi nu am fi crezut niciodată».

Politica colonială a Europeanilor.

Soarta politicii coloniale europene începe să devină în timpul din urmă o preocupare constantă pentru cei cari au fost prinși în vârtejul acestei politici. Fără îndoială că explicarea care au voit să i-o dea, a fost departe de acea a concepției materialiste a istoriei. Și de fapt, credem că singura explicare e numai aceasta și orice vorbe frumoase ca : dorința de civilizare a unor pături rămase inculte etc., ar trebui să fie înlăturate. De altfel chiar statele cari au urmat această politică, au mărturisit sau încep să mărturisească că ea e dictată de așa zisa expansiune economică și teritorială. Reușita unei astfel de politici nu poate însă să survină dacă aceste state vin cu tendințe sufletești opuse de acelea ale popoarelor pe care voesc să le stăpânească.

Sociologii și oamenii politici au văzut că reușita nu e niciodată de partea aceluia care intră ca un învingător în țara străină lui ; ci e mai totdeauna de partea aceluia care știe să respecte moravurile și toate însușirile sufletești ale poporului supus.

Anglia de mult a priceput aceasta. Articolul deputatului *Leone Caetani*—despre care s'a vorbit într'un număr trecut al revistei—privind chestiunea din același punct de vedere, spune că Italia în lupta ei în Tripolis va avea succes numai dacă va respecta «sufletul» popoarelor musulmane cu care vine în contact.

Sub aceiași prismă privește și d. *Marcel Mirtil* acțiunea franceză și spaniolă în Maroc.—(*Mercure de France*)—Se știe că în ultimii acești ani, Spaniolii au cheltuit mulți bani și au pierdut mulți oameni până să poată pune capăt revoluțiilor marocane născute în zona influenței lor.—Francezii au avut mai puțin de lucru și au reușit și mai bine. Explicarea nu e găsită decât în faptul că Francezii au căutat să menajeze în totdeauna susceptibilitățile religioase și tradiționale ale indigenilor, și din această cauză ei, și i-au făcut prieteni ; pe când Spaniolii—venind în Maroc nu din nevoia vreunii expansiuni economice și teritoriale—ci cu gândul unei misiuni quasi-divine, căutând să aducă populația indigenă nu în fâgașul civilizației, ci în acela al creștinătății—și-au înlăturat simpatia necesare și prin urmare au dat greș. În această atitudine a Spaniolilor trebuie să vedem și cauza pentru care ei au pierdut Filipinele și Cuba.

Francezii așadar, și-au dat seamă de ceea ce trebuie să facă și de aceea au și isbutit. «Diferența între cele două rezultate provine din aceea, conchide d. *Mirtil*, că politica și tactica africană a Spaniolilor nu poate fi comparată cu a Francezilor.—Franța știe să concilieze triburile prin negocieri și lingușiri utile. Ea are ofițeri admirabili și funcționari abili. Spania vede însă în Maroc inamicul ereditar, păgânul ce trebuie combătut și convertit».—K.

ACTUALE

GREȘELILE DIPLOMAȚIEI RUSEȘTI ÎN ORIENTUL EUROPEI¹⁾

Satisfăcând dorința onoratei redacțiuni a *Nouei Reviste Române*, considerăm oportun să spunem câteva cuvinte despre politica rusească atât față de România cât și față de Austria și Orientul apropiat.

Impărăteasa Ecaterina II-a și Impăratul Nicolae I-iu înțelegeau mai bine problemele și interesele Rusiei decât monarhii cari le-au succedat, precum și decât conducătorii politicii rusești.

E drept că împăratul Alexandru al III-lea precum și fostul ministru de afaceri streine Giers înclinau spre calea desemnată de Impăratul Nicolae I-iu și nu spre calea Impăraților Alexandru I-iu și al II-lea.

După strălucita și victorioasă campanie a armatei ruse spre Paris, diplomația rusească avea prilejul de a schimba granița dela apus a Rusiei. În loc de a-și alipi Polonia care intră în hotarele Austriei și Germaniei, Rusia putea să întoarcă către sine Rusia Galițeană precum și să împingă granițele sale spre Carpați întorcând Rusiei Bucovina Galițiană, iar pa cea moldoveană transmitând-o Principatului Moldovei. Dar ce a făcut Impăratul Alexandru I-iu? După victoriosul război cu Turcia dela 1811, el a pus mâna pe jumătate din teritoriul Moldovei, adică întreaga parte a ei de peste Prut, răpind acest teritoriu dela Moldova autonomă și care a fost întotdeauna credincioasă Rusiei și înrudită spiritualicește cu dânsa. Iar la 1815, poporul rus din Galiția a fost lăsat pe seama Austriei și mai mult încă s'a dat Austriei și un ocol al Podoliei cunoscut sub numele de Tarnopol. Impăratul Alexandru I visă restabilirea Poloniei, ba chiar voia să o gratifice cu pământul rusesc din Rusia apuseană, altă dată cucerit de Polonia, și pe care Rusia l-a luat apoi îndărăt. El privea cu sânge rece cum se polonizau și se catolicizau guvernămintele dela apus. Astfel a fost politica Rusiei. Firește că numai națională nu se poate numi această politică, ci antinațională.

Impăratul Alexandru al II-lea înconjurat cu oameni mărginiți și cu panslaviști grobiani precum a fost de pildă comitele Nicolae Ignatieff, și îngustul la vederi Principele Gorciacoff, care avea de regulat niște socoteli cu înțeleptul Principele Bismark, au condus corabia rusească spre prăpastie. Ce va fi după ei mai departe este greu de zis.

1) D. N. Durnowo a fost în 1894—1898, subsecretar de stat la ministerul de interne al Rusiei, pe când fratele său mai mare era ministru de interne.—El aparține unei vechi familii de noblețe pur rusească și astăzi face opoziție înverșunată sinodului rusesc, pe care îl consideră de anticanonice. Scrie în jurnalul oficios «Petersburghi Wiedomosti».

În articolul de față se reflectă ideile personale ale d-lui N. Durnowo, pe care dându-le publicității, direcția N. R. R. nu înțelege a-și lua răspunderea lor. — N. R. R.

Noi am întărit Austria dându-i Bosnia și Hertzevina și arătându-i calea spre Salonic și Bosfor. Polonia am curățit-o de armata noastră, înțelegând în fine că nu avem destulă putere pentru a o ocupa în caz de război cu Germania.

Populațiunea românească din Basarabia încercăm cu toate forțele a o mistui în stomacul nostru, cu singurul scop de a sili pe România să se alieze cu Austria; iar Dobrogea a fost dată de noi României nu pentru o eternă stăpânire ci cu gândul să o certăm definitiv cu Bulgaria și aceasta din cauză că panslaviștii noștri din anii decenii a 70-a, visau a formă din Dobrogea un guvernământ transdunărean menit a ne servi de cale spre Bosfor, Dardanele și Constantinopole.

Cel mai feroce dușman al Rusiei nu ar fi putut făptui lucruri mai rele, decât acelea ce le-a comis diplomația rusă pe timpurile Impăraților Alexandru I-iu și al II-lea.

Problema Rusiei astfel cum ea a fost înțeleasă de adevărații oameni de stat de pe timpurile Ecaterinei II-a, Nicolae I-iu și întru câtvă a lui Alexandru III-lea, constă nu în robirea populațiunilor balcanice și a slavilor din Austro-Ungaria, ci în liberarea lor de sub jugul Turcilor, Maghiarilor și a germanilor. A presupune că statele aliate: România, Grecia, Serbia, Bulgaria, se pot preface în dușmanii Rusiei e ridicul și neinteligent. Din potrivă fiecare din aceste state pe temeiul intereselor lor vitale se vor sili cât se poate mai mult să se apropie de Rusia, înțelegând perfect că marea Rusie nu numai că va salvarda libertatea lor, dar că, și iei vor fi apărătorii Rusiei în cazul când dușmanii iei vor încerca a o ataca. Firește că, Rusia ar putea beneficia în Marea Mediterană de flota greacă, care în caz de unire a tuturor grecilor ar fi putut juca un rol nu tocmai mic; dar și toate statele balcanice ar fi putut să fie aliați Rusiei, tot astfel precum Prusia are de aliați ai săi pe Bavaria, Württemberg, Saxonia și altele. Toate acestea sunt așa de logice și adevărate încât orice demonstrațiuni par inutile.

Din nenorocire cea mai mare parte a presei conservatoare și naționaliste ruse s'a obișnuit a fulgera și a tună împotriva popoarelor balcanice, acuzând pe Români, Sârbi, Greci și Bulgari de a fi ingrati față de Rusia.

Dar pentru ce ar avea aceste popoare grațitudine pentru Rusia?

Gratitudinea lor e firească față de Impăratul Nicolae I-iu, care la 1828—1829 a ridicat armele pentru liberarea creștinilor din Orient; este firească această grațitudine a lor față de poporul rus care a vărsat sângele său pe câmpul de luptă; dar pentru ce ar avea grațitudine față de diplomația rusă? Pentru răpirea Basarabiei?! Pentru schisma Bulgară?! Pentru ațâțarea Bulgarilor în contra Grecilor și Sârbilor?! Pentru trădarea Sârbilor din Bosnia și Hertzevina în folosul Austriacilor?! Pentru sprijinul propagandei bulgare în Macedonia

cu scopul de a o da pradă Bulgarilor, când dânsa ie o țară greco-sârbă?! Pentru că s'a dat Bulgariei la 1878 eparchiile Küstendilului și Samacovului locuite de Sârbi?! Pentru neîmplinirea promisiunii de a remite Greciei insula Crit și pentru tragerea cu ghiulele în crucea greacă de pe insula Crit de către tunurile cuirasatului rus Sf. Sisoe la 1897?! sau pentru ferocea rusificare a moldovenilor din Basarabia, etc.?!

Guvernul rusesc prin acțiunile sale, el singur face ca amicii săi și aliații săi firești să devie dușmanii săi, el întărește și dă putere Austriei descalificând gloriosul nume de altădată al Rusiei în întregul pravoslavnic orient.

Dar ce facem noi în pravoslavnică Georgia, unde noi mai rău decât turcii, sugrumăm gloriosul popor georgian; unde puterea duhovnicescă rusească, care a uzurpat și a robit drepturile patriarhilor iveriani, a adus poporul georgian la lipsa de credință? Asasinarea exarhului rus Nikon din Georgia dela 1908 dovedește până unde a ajuns apăsarea poporului Georgian.

Firește, noi înțelegem bine că, prima lovitură de tun care va răsună la Prut va sbuciumă întregul orient pravoslavnic și atunci noi nu vom mai avea să vorbim de libertatea popoarelor balcanice, căci fiecare din aceste popoare va fi unit cu Austria, care le va da lor autonomia numai și numai ca să servească vederilor și scopurilor sale și să o ajute de a pune mâna pe pământurile Ucrainei până la malurile Mării Negre.

Iată pentru ce noi în decenia anilor 70-a nu odată am emis în presă părerea despre necesitatea de a da îndărăt României Basarabia ruptă din sânul iei și aceasta pentru a atrage România într'o alianță cu Rusia, garantându-i pentru totdeauna stăpânirea, Dobrogei și ajutând-o de a-și relua și alipii Transilvania, Banatul, Comitatul Aradului și Bucovina dela Sud. Dacă diplomația rusească ar fi înțeles aceasta; dacă ea ar fi ajutat la realizarea acestui plan, apoi prin aceasta nu s'ar fi micșorat nici gloria nici onoarea Rusiei, ci din contră numele acesteia ar fi răsunat cu laudă dincolo de munții carpatini, dincolo de balcani; ar fi răsunat pe malurile dela răsărit ale Mediteranei, a mării Egee și a mării Adriatice; iar semiluna turcească ar fi dispărut pentru totdeauna.

În fine și Rusia și-ar fi întors Rusia Galițiană și Transcarpatină locuită astăzi de 4 $\frac{1}{2}$ milioane populațiune rusă! Oare aceasta nu este datoria iei? Pentru ce o putere așa de mare ca Rusia nu alipește la dânsa un popor al iei robit astăzi de poloni, austriaci și maghiari? Aceasta este datoria, iei și o obligațiune mult mai firească decât rusificarea josnică a moldovenilor și georgienilor; decât mărirea Austriei cu pământurile Sârbești.

Firește, Românii doresc a vedeă Rusia puternică și apărătoarea glorioasă a creștinilor dela răsărit; în scopul ca Rusia să înlesnească unirea acestor popoare și să ducă aceste popoare spre libertate, iar

nu spre robie. Și dacă Dumnezeu va voi să lumineze mintea oamenilor de stat ai Rusiei, atunci nu numai că se va salvarda și mântui corabia, colosală a Rusiei, dar va răsuflă în libertate și întregul Orient pravoslavnic. Dar când va fi aceasta?

Firește noi nu știm. Noi așteptăm lumina dela răsărit, dar nu o vedem. Singurul lucru care îl simțim și îl vedem este că, oamenii de stat ai Rusiei drept pedeapsă Dumnezeiască sunt lipsiți de minte; ei nu se sinchiesc de problemele Rusiei, ei nu se gândesc și nu văd pregătirile războinice ale vecinilor; reneagă rangul de mare putere pe care îl are Rusia, și pe care vor să-l piardă.

Somnul liniștit în care zace Rusia ași dori să se isprăvească, ca dânsa să se redeștepte pentru a rezolvă probleme ce prevedința a lăsat pe seama ei.

N. Durnowó

Tradus din rusește de d. Zamfir Arbore

UN POET BASARABEAN

— DIMITRIE DONIA —

În anul când marea Impărăție vecină serbează cei o sută de ani dela încorporarea unei părți din Moldova, se cuvine ca fiecare dintre noi, care știe ceva despre viața *Moldovenilor* de peste Prut, să aștearnă pe hârtie științele sale, pentru a fi cunoscute și de alții.

Eu, care scriu aceste rânduri, am oarecare legături sufletești cu Basarabia. Mama, mea este născută acolo, și până pe la vârsta de doisprezece ani a trăit la moșiile Vascăuți, Cipiliși și Ienăuți, din județul Hotinului, proprietăți ale boerilor Cazimir, a căror mamă eră soră cu tatăl mamei mele, Banul Iancu Borș.

În copilăria mea, am fost și eu la moșii mei din Basarabia, și am petrecut câtvă timp la Ienăuți, la moșul Alecu Cazimir.

El, și nevasta lui, Maria, născută Filodor, vorbeau românește, și vorbeau destul de bine. De multe ori nu înțelegeau unele din cuvintele pe care le întrebuițam noi, și trebuia să le talmăciască mama pe rusește. Scrisorile Cazmireștilor, către mama, chiar prin anul 1881, erau cu litere chirilice, amestecate cu rusești.

Copiii lor, însă, știau prea puțin limba strămoșească.

Dintre cele două fete care erau acasă, Nadia, vorbea puțin românește; cu dânsa ne mai puteam înțelege; cealaltă, Sașa, n'a vorbit un cuvânt românește, cu noi, cât am stat împreună, deși înțelegea puțin limba satului în care trăia. Și dacă Nadia știa, ori și cât de puțin românește, asta se întâmplă numai din pricină că fiind mai mare decât Sașa, se ocupă mai mult cu gospodăria, și trebuind să vorbească și cu servitorii, eră nevoită să vorbească românește.

Limba franceză, însă, o vorbeau tot așa de bine ca și franțușca guvernantă, care de mulți ani eră în casa lor.

Cazmireștii aveau o soră, Ilenuța, care, pe vremea ei, fusese femeia cea mai frumoasă din toată Basarabia. Portretul ei, zugrăvit de un meșter bun, îmi ținea privirile ațintite ceasuri întregi, și când mă uitam și la dânsa, care stă pe scaun, sub rama aurită, îi mai cunoșteam încă urmele frumuseței de altădată.

Ilenuța Cazimir fusese măritată cu Nemișescu, pe care l'am văzut apoi în Cernăuți, bolnav, în o casă peste drum de grădina publică, și mi se pare că nu mai trăiau împreună. Nemișescu acesta se înrudea cu familia *Donia*, între membrii căreia a fost și un poet, despre care mi se pare că nu se știe nimic până acuma.

Poetul *Dimitrie Donia*, aveă o moșie în județul Hotinului, numită *Zaluca-Drepcăuți*, la depărtare de vr'o cinci kilometri de *Lipcani*, târgușor pe malul Prutului, în fața târgușorului nostru Rădăuți, din județul Dorohoiului. Donia eră însurat, și aveă copii, pentru instrucția cărora adusesese ca profesor, în casă, pe *Tocarski*, vestitul pe urmă profesor la liceul din Botoșani.

Dimitrie Donia duceă o viață cam destrăbălătă; eră foarte cheltuitor, își compromisese averea, și vedeă că nu-i tocmai departe ziua când va rămâne sărac. Negăsind în el putere să reziste patimei, dar nevoind să-și nenorocească familia, a luat o hotărîre eroică... Și-a părăsit familia, și prin 1865, întovărășit de *Tocarski*, a trecut în Moldova; *Tocarski* a rămas în Botoșani, iar *Donia* s'a dus în Turcia, unde și-a pierdut urmă, și nici până în ziua de astăzi nu se mai știe nimica despre el.

Dimitrie Donia eră poet; se zice că a scris mult, dar dintre tot ce a scris el, a rămas, după cât știu eu, o singură poezie, scrisă de mâna lui, și care prin împrejurările arătate mai sus, se află în păstrarea mea, și acuma s'a ivit prilejul să o dau la iveală.

Poezia lui *Donia*, este intitulată *Juneta*. E scrisă cu frumoase litere chirilice, amestecate cu latine, pe trei pagini de hârtie de scrisori, și e semnată numai cu inițialele *D. D.*

Iată poezia în întregime:

Juneta

*S'au creat cu zori o floare!
La aprins s'au desvelit,
Cătră-amiază ea mai moare,
Cu-ascințitul au murit!*

*Durerousă 'nchipuire
Cu-al juniei nostru tip!
Floare este omenirea,
Inflorirea-al vieții timp.*

*Așa trece-a mea junie,
Aurite mulțumiri;
Sănătate, bucurie,
Au rămas numai mâhniri.*

*Și mâhnireu ca un munte
Va pica pe cap albit;
Imi v'aduce moartea-aminte
C'a mea oară mi-au venit.*

*Voiu muri! și pe vecie
Ziua bună-mi voiu lua
Dela locul de pruncie
Unde mama mă purta.*

*Se va trece al meu nume,
Parcă n'ar fi existat,
Cum se trece tot în lume,
Ce ca mine e creat.*

*Intr'o țară pusteită
Poate eu voi putrezi,
Poate fi-va chiar năimită
Mâna care m'a'nvâli.*

*Tu, ființa mea iubită,
Cărei tot am hărăzit,
Nici de cum nu fi uimită
Când vei ști că am murit.*

*Spre răsplată d'adorare
Ce al meu suflet au simțit,
Las'să-ți pice-o lăcrămare
P'acel trup ce te-au iubit.*

*Săcrui, țărna va străbate
Pân la mine în mormânt,
Pân la buzele-mi uscate
Ce-ți rostise jurământ.*

*Au atâtă mulțumire
N'oiu fi'n stare de gâstat?
O urâtă prevestire
Mie-mi spune necurmat*

*Că departe eu de tine
De-acele loc ce m'am născut,
De-a mea casă, de-al meu bine,
In păduri voiu fi căzut.*

*Și tu scumpo, nu-i fi'n stare
Acel colnic de găsit,
Ce eu plin de întristare
L'am luat spre rătăcit.*

*O speranță mie-mi spune
Că iar scumpo te-oiu vedea,
Insă nu aice'n lume!
Ci acolo vom șede*

*Unde nu e viclenie,
Nu se cere jurământ,
Unde nu e adormire,
Nu se știe ce-i mormânt.*

Asta e poezia; și uneori mă întreb dacă nu cumva autorul este cineva din Moldova, neputând par'că să cred că un basarabean putea să scrie așa curent românește, pe vremea aceea. Cei cari l'au cunoscut însă, afirmă că *Donia* este autorul, că manuscrisul acesta este al lui, și trebuie să-i cred.

Se zice că *Donia* a scris mult. O parte din manuscrisele lui ar fi fost vândute, în Fălticeni, unui băcan, care le-a cumpărat cu kilogramul, pentru a, înveli măslina și scrumbii, și ar fi fost vândute de o cucoană, rudă deaproape cu poetul. Că a vândut și alte hârtii vechi și de preț, știu și eu, căci scrumbiile aceluiași băcan au mistuit și poeziile lui Teodor Vârnav, care și-a scris viața așa de frumos...

Juneta lui *Donia* concordă cu starea lui sufletească din timpul când își făurea planul de a-și părăsi familia, pentru ca în lipsa lui ea să-și refacă averea.

Artur Gorovei

Basarabia*Un secol și-a rotit arcanul**In mersul lui neîntrerupt**De când din plaiul României**O mână vitrigă a rupt**Trupul mazinei ei iubite**Și l'a încins cu vistavoi**Ca s'o doboare... Se înșală!**Rămas-a sufletul la noi.**Căci nu-i pierdut nentru vecie**Din crugul lui nici un pământ**Cât îl mai leagă încă duhul**Și-al mamei neuitat cuvânt.**Izvoditorul de noroace**In umbra vremii nu se lasă**Se svârcolește în tăcere**Pân' rupe jugul ce'l apasă.**Și-atunci s'abate cu putere**Spre cugetele tuturor**Ațâță voile, sleite**Și leagă rănile ce dor.**.**Să fim cu toții trezi și limpezi.**Voi frați iubiți de peste Prut**Să vă țineți limba străbună**Să nu vă 'nșiorați de knut!**Căci nici nu știm înalta voie**Ce spinii i-a schimbat în flori**Și care pe Român purtat-a**Prin umbre-adânci și falnici sori**Cum Prutu'l va schimbă 'n cărare**Și knutu 'n fluer fericit**Să cânte doina înfrățirii**In crângul țarei re'ntregit.*

C R I T I C A

DELA KLEIȘT LA IBSEN*)

(Notițe literare)

KLEIȘT ȘI HEBBEL

Sucesiunea operilor lui Kleișt, oferă desigur cea mai concentrată evoluție artistică, din câte a suferit vreodată un poet: numai în 9 ani, cât a ținut activitatea sa poetică, el străbate cu uimitoare energie drumul enorm dela „Familia Schroffenstein“ până la „Prințul de Homburg“.

Această evoluție e formată de îndelungata luptă, care se dă în tot timpul acesta, în pieptul lui Kleișt—răsunând adânc în opera sa dramatică—între două elemente opuse, unul de concentrație, celalt de disoluție sufletească, cari se încrucișează în sufletul său, disputându-și întâietatea și al căror dualism constituie farmecul demonic al personalității sale. Se luptă în sufletul lui Kleișt: deoparte pornirile dizolvante, werteriane, desbinările groaznice cu sine însuși și cu lumea, al cărei *rost moral* el nu-l mai înțelege, pierzând deodată cu înțelesul lui suportul propriului său suflet și căzând pradă acelei teribile „*confuziuni a sentimentelor*“, care e nota dominantă în opera sa dramatică; iar de cealaltă parte acele elemente de virilă energie, de concentrație sufletească, acel ceva hotărît și categoric, acea neînduplecată stringență logică, care apare în gesturile omului și în creațiile poetului. Și nimic mai interesant decât a urmări cum — în cursul dezvoltării sale poetice — furtuna elementelor de primul fel, predominantă în prima fază, se domolește treptat și cum, prin treptata limpezire sufletească a poetului, caracterele de întregime și unitate cuceresc terenul și ies definitiv biruitoare.

Astfel în prima sa perioadă dramatică, motivul dominant în cele mai multe din *caracterele* Kleiștiane este *confuziunea sentimentului*¹⁾: e încurcătura teribilă, pe care eroul o simte în suflet, când își vede sentimentele cele mai adânci desmințite de ironia împrejurărilor, confuzie care năruie întreaga lui existență morală. Lui Sylvestru (din „familia Schroffenstein“), care credea în îndurarea Dumnezeuirii, dar se vede deodată jucăria unui destin barbar, care îl mână orbește și refuză să-i revele intențiile adevărate, i se oprește mintea în loc și vârtejul sentimentelor lui se trădează în strigătul: „O Doamne al dreptății, vorbește *lămurit* omului, ca să știe și el ce are de făcut!“ Iar în Alkmene, mișcătoarea eroină a tragi-comediei *Amphytrion*, în casta Alkmene, — care e *sigură* că cel ce a dormit cu dânsa este bărbatul ei, dar căreia faptele crude vin să-i arate amăgirea ei — confuzia tragică a sentimentelor apare și mai pronunțată.

Dar ceeace e remarcabil, e faptul că paralel cu

*) V. și no precedent.

1) Vernirung des Gefühls.

motivul confuziei sentimentului, începe a străbate în drama lui Kleist și motivul contrar al *infaibilității simțământului*, care corespunde tendinței de concentrație a sufletului poetului. Este acea siguranță și încredere profundă pe care eroii lui Kleist o au în îndemnul sentimentelor lor, pe care-l urmează fără șovăire. Și ce e curios, acest element — covârșit la început de opusul său (confuzia simțirilor) dar mergând crescând în urmă — se găsește adesea la olaltă cu antipodul său în sufletul aceluiaș erou, precum în sufletul Alkmenei. În ce chip? *Siguranța* primitivă a sentimentului este dărâmată în eroii kleistiani de întorsătura nemiloasă a împrejurărilor și în locul ei confuzia simțirilor se întronează în sufletul lor.

Și această confuziune merge crescând în creația lui Kleist — însoțind criza sufletească care răscolea chiar pieptul creatorului — și după admirabila ei incarnare comică în caracterul aceluia ticălos simpatic care e judecătorul Adam din „*Urciorul spart*“, ea își găsește expresiunea tragică supremă în *Pentesilea*. În pieptul acesteia, un adevărat uragan sufletească se deslănțuie, un haos nespuse de sentimente e sufletul ei; afectele trec în vârtej nebun dela un pol la altul, delirul entuziasmului devine paroxismul turbării, iubirea devine ură feroce, Grația devine Furie, și în confuziunea amănunțită a sufletului ei, amazoana își ucide iubitul și își înfige dinții în carnea lui.

Dar culminarea acestei crize este totdeodată sfârșitul ei și, după *Pentesilea*, limpezirea sufletească, petrecută în Kleist, se traduce în caracterul mișcătoarei *Kätchen de Heilbronn*, în care motivul infaibilității sentimentului cucerește victoria deplină. Siguranța sentimentului ei de iubire, căreia ea îi urmează orbește, ca dominată de o îmboldire hipnotică, siguranța ce isbucnește în exclamația ei către judecătorii, care voiau s'o îndepărteze de iubitul ei: „Nu îmi *incurcați* inima mea!“ — această desăvârșită a ei unitate sufletească face din *Kätchen* antipodul *Pentesileii*.

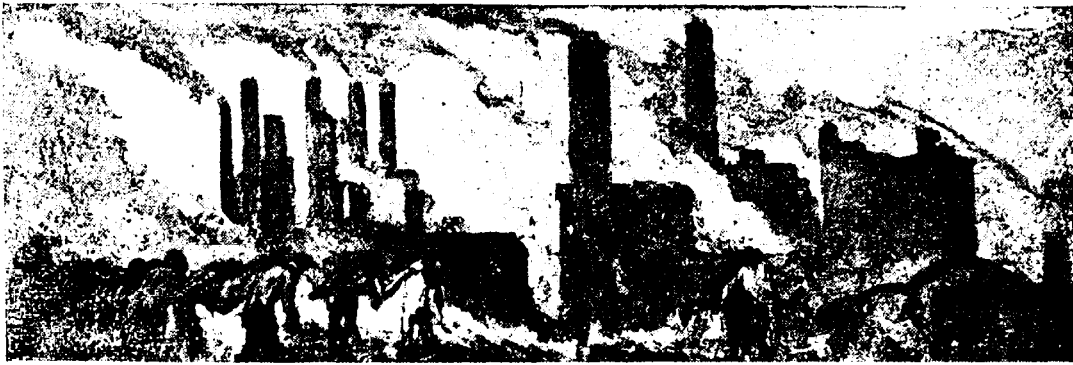
Dar cu toată unitatea neștirbită a sentimentului ei, dragostea acestei eroine, are aspectul simțirei *pasive* și sclave, a simțirei, care dominând tiranic sufletul, devine fatalitatea lui. Decât acest „sentiment infaibil“ este numai trecerea spre o etapă superioară. Odată întregimea indivizibilă și concentrarea sufletească realizată printr'insul, elementul voluntar și intransigent, care păstrase până acum starea latentă în Kleist, iese la suprafață și transformă simțirea infaibilă în sentimentul *activ* și conștient, care nu suferă știrbire în contradicție și din care *voința* individului face unicul rost al ființei lui: sentimentul categoric.

Înainte de a-l întrupa în dramă, Kleist a dat expresie sentimentului categoric în genul epic, în figura lui *Michael Kohlhaas*, acel geambaș groaznic, în care sentimentul *dreptății* e sădit așa de adânc și alcătuește până într'atât temelia vieții sale morale, încât pentru picul lui de dreptate el jertfește toate bunurile sale, și dă foc țării sale întregi, căci — în

cugetul său — chiar de ar fi să piară lumea întreagă, el va să obție grăunțele lui de dreptate. „*Fiat justitia, pereat mundus*“ e lozincă acestui caracter neînduplecat și categoric. Dar mai pronunțat se desenează elementul categoric în uriașul erou al dramei sale: „*Bătălia lui Arminiu*“. Toată energia primitivă, sălbatecă, a lui Arminiu, se concentrează într'un singur gând: liberarea Germanilor de jugul roman; într'un singur sentiment: ura neîmpăcată în contra Romanilor. În afară de acest sentiment Arminiu nu mai cunoaște altă virtute și orice alt sentiment — oricât de generos — e *criminal* pentru dânsul dacă el îi poate slăbi cât de puțin sentimentul fundamental, dacă-i poate deruta sufletul său dela ură și dela setea răzbunării; el urăște pe Romanii asupritori, dar — lucru cât se poate de semnificativ — el urăște înzecit pe Romanii blânzi și cinstiți, tocmai fiindcă ei sunt capabili să înmoaie și să înduplece inima lui, care trebuie să aparție *toată*, absolut toată, urii și răzbunării. Și celor cari îi imploră *milă* față de Germanii trădători, el le răspunde cu strigătul sălbatec: „Nu-mi *incurcați* sentimentul meu!“ căci acesta va să fie ura și numai ura! Astfel acțiunea voinței sale raționale susține sentimentul său de ură, înlătură imixtiunea elementelor străine lui, îl menține departe de orice compromis și îi dă caracterul implacabil al poruncii categorice. Dar ceace completează caracterul categoric al lui Hermann e o a doua trășătură. Pe când ceilalți șefi germani, cari s'au aliat sub conducerea lui Arminiu, vor libertatea și răzbunarea numai ca *mijloc* spre a-și redobândi drepturile și averile pierdute și a-și apăra moșia lor, el, Hermann, nu vrea să lupte pentru „nisipul țării lui“, nici pentru vreun alt scop exterior sentimentului în sine, ci sentimentul libertății și al răzbunării este pentru el *scop în sine*. Într'o scenă admirabilă el declară șefilor germani, că nu ia conducerea marii lupte decât dacă primesc cu toții să fie conduși la moarte sigură, căci pentru el a nu sacrifica totul pentru sentimentul său e tot una cu a nu jertfi nimic. Spiritul aspru al lui *Brand* străbate prin toate vorbele și faptele eroului Kleistian.

Dar deși elementul categoric e așa de pronunțat în caracterul dramatic al lui Arminius, el prezintă două lipsuri esențiale: 1) Acest element nu e ridicat în drama lui Kleist până la însemnătatea de resort principal al întregii acțiuni dramatice. Nu acest element categoric decide desfășurarea dramei; 2) Ciocnirea acestui element cu realitatea, colisiune care să provoace un desnodământ tragic, nu ne apare, ci dimpotrivă, fiindcă nu această notă categorică e mobilul conflictului dramatic, acțiunea se sfârșește cu izbânda eroului. Aceste lipsuri nu însoțeau, ce e drept, caracterul lui Kohlhaas, a cărui neînduplecare categorică eră în adevăr sursa întregii acțiuni, a ciocnirii eroului cu realitatea socială și a sfârșitului său tragic, dar din nenorocire Kleist a întrupat într'o simplă nuvelă acest caracter de un tragism atât de consequent. El n'a mai creat însă nici o altă mani-

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE”

FRANK BRANGWYN :

Dela lucru

festare dramatică, în care caracterul categoric să producă ultimele sale consecințe, ci a lăsat continuarea acestei teme poetice, drept moștenire marelui său urmaș, *Friedrich Hebbel*.

Hebbel, în care trăește sufletul tare și dârj al Ditmarsilor, este potențarea celor mai de seamă calități dramatice ale lui Kleist: realismul său e mai incisiv decât al acestuia, consecuența acțiunii lui dramatice întrece pe aceea a dramei kleistiane și — pe când elementul patologic, covârșitor la Kleist, se reduce la foarte mici proporții în teatrul său — caracterele eroilor lui dobândesc, în locul grandoarei pasionale a figurilor lui Kleist, măreția hotărârii neînfricoșate.

Concepția sa asupra genului dramatic, pe care și-a formulat-o în scrierile sale teoretice, traduce fidel caracterul creațiilor sale. În sufletul neîmpăcat al lui Hebbel, întreaga lume morală investeste aspectul unui tragism universal, în toate manifestările vieții morale el vede la bază ciocnirea fatală a individualității omenești, care vrea să se afirme, cu armonia morală obiectivă. Astfel din chiar afirmarea, din chiar existența individului, Hebbel vede izvorând vina sa tragică, pe care el o ispășește cu peirea lui, spre a potoli astfel mânia soartei geloase și a restabili echilibrul moral al lumii. Și altfel de ispășire decât moartea nici nu concepe spiritul neînduplecat al lui Hebbel; căci ambele forțe morale aflate în conflict — individul și armonia morală a lumii — sunt egal de îndreptățite și din acest groaznic și ireductibil „dualism al dreptății” iese neputința de a concepe o soluție conciliantă a ciocnirii tragice. Unde vindicarea rănilor mai e posibilă, acolo n'are ce căută tragedia, iată concluzia concepțiunii tragice a lui Hebbel a căreia cea mai consequentă întrupare este chiar opera sa dramatică.

Ceece, în această operă, face cu puțință întruparea rigidei concepții, este caracterul sever și voluntar al eroilor săi. Simțirea lor ei și-o afirmă cu atâta neștirbită hotărâre, încât nu odată, având liberul arbitru de a decide de propria lor soartă și a de-

singuri și conștient soarta lor spre desnodământul tragic, spre a urmă categoricele porunci a sentimentului lor. În tragediile cele mai caracteristice ale lui Hebbel, acțiunea iese din caracterul verior nu cu acea necesitate oarbă, cu care acest lucru se întâmplă la Shakespeare, ci este rezultatul *liberii* lor hotărâri.

E remarcabilă asemănarea între începuturile dramatice ale lui Hebbel și ale lui Kleist. Și la dânsul apare, în prima fază, *confuziunea sentimentelor* ca motiv dramatic, și dacă nu primește aceiaș desvoltare și nespūsă nuanțare ca la predecesorul său, ea se înfățișează totuși foarte accentuată în caracterul *Juditei*. *Judita*, femeia care „în loc să nască bărbați, ucide bărbați”, inaugurează galeria înfricoșătoarelor figuri femeiești hebbeliane, cari sunt surorile bune ale eroinelor lui Ibsen. Dar această Judită, care, hotărâtă la început să ucidă pe Holofernes spre a-și salva patria, vede în urmă că prin gestul ei teribil, n'a răsunat decât onoarea ei jicnită, că nu *eroina* ci *femeia* a dat lovitura mortală lui Holofernes; care dându-și seama de *confuzia aceasta a sentimentelor* ei, cade doborâtă de grozăvia acestei recunoașteri — această Judită este mult mai înrudită cu Pentesilea lui Kleist, decât cu celelalte femei ale dramei lui Hebbel. De altfel această stare de confuzie sufletescă a *Juditei* planează și în atmosfera marelui drame sociale *Maria Magdalena* — unde întreaga concepție morală burgheză, care eră razămul sufletesc al eroilor, ne apare prăbușindu-se din temelii — și se concretizează în meșterul *Anton*, care văzând năruindu-se suportul său moral, simte încurcându-i-se mintea și exclamă, aproape ca Sylvestru din Schroffenstein: „nu mai înțeleg lumea!”

În ce direcție mergeă însă adevărata înclinare dramatică a lui Hebbel, se vede încă dela început din caracterul lui *Holofernes*, figura titanică pe care el o opune *Juditei*. Acest supra-om, a cărui voință înfruntă natura și eternele ei așezări morale, impunându-i cu fermitate valorile create de el însuși, dar care cade fulgerat de spada dreptății veșnice — al cărui simplu instrument a fost *Judita*, — acest *Holofernes* reprezintă — deși sălbatec și exagerat ca în-

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE”

G. MĂRCULESCU :

Fereastră deschisă

săși tinerețea poetului — aspectul primitiv al marelor caractere categorice.

După această primă fază de confuzie și efervescență, elementul categoric se va cristaliza, în epoca desăvârșirii sale artistice, în cele două mărețe figuri feminine: *Mariamne* (din *Irod și Mariamne*) și *Rodope* (din *Inelul lui Gyges*).

Irod și Mariamne este atât prin largimea perspectivei istorice, ce ea deschide, cât și prin profunzimea ei psihologică, cea mai impunătoare din tragediile lui Hebbel, iar eroina ei cea mai măreață și mai caracteristică dintre figurile dramatice ale acesteia. E tragedia *Neîncrederii*.—Irod, regele Judeii, iubește pe soția sa Mariamne, cu iubire cu atât mai geloasă, cu cât în acel decisiv moment istoric, în care se petrece drama, acel al luptei dintre Octavian și August pentru domnia lumii — moment în care toate bunurile sale, și tronul și țara lui șovăesc și se clatină la fiecă oscilare a evenimentelor — ea formează unicul său bun sigur, unicul său punct neclintit de rază. Dar în iubirea lui, care a devenit fundamentul vieții lui sufletești, se amestecă teama și *neîncrederea*, al cărei germen, aflat de mult în firea lui, încolțește sub înrăurirea conștiinței, că familia ei, a Macabeilor, îl dușmănesc de moarte și a bănuielii că ea însăși, Mariamne, nu i-a iertat

uciderea fratelui ei. Acest germen încolțit își dă roadele în momentul hotărîtor, în care Irod, chemat în Egipt, la judecată, de stăpânul său Antoniu, spre a se desvinui de grave acușări, se vede nevoit a părăsi pe Mariamne, fără a ști dacă îi va mai fi dat s'o vadă. Atunci gândul că după moartea lui, Mariamne va putea aparține altuia, gând pe care dragostea lui geloasă nu-l poate suporta, aliindu-se cu neagra lui neîncredere, îi dă îndemnul fatal de „a pune sub sabie” pe Mariamne, dând ordin unui credincios al său, ca la aflarea veștii morții lui, să pună îndată capăt și zilelor Mariamnei. Dar Mariamne află de gestul bărbatului ei și atunci în sufletul ei măreț, tragedia se deslănțuie. Ea iubea pe Irod cu dragostea nestrămutată care nu cunoștea rezervă, iubire pe care nici spectrul fratelui ei ucis de Irod, nici unelțirile mamei ei, n'o clintiseră cât de puțin; căci ea dase lui Irod simțământul ei întreg și nici o fărâmă din iubirea ei nu s'ar fi putut îndrepta într'altă parte; cea mai mică divizare ori deviere a sentimentului ei ea n'ar fi putut-o concepe. Astfel la aflarea gestului lui Irod, ea se simte jicnită de moarte în sentimentul ei cel mai adânc. Dacă ar pieri Irod, iubirea ei nu i-ar putea da alt îndemn decât să-l urmeze fără șovăire și a se jertfi pentru dânsul ar fi gestul cel mai firesc al ei; dar a fi jertfită de el, care se *îndoiește* de *întregimea* sentimentului ei, această ofensă mortală ea nu o poate suporta — decât admițând-o ieșită din rătăcirea momentului. Și numai cu această credință ea iartă prima dată lui Irod nelegiuirea lui. Dar al doilea prilej vine să arate că neîncrederea lui, nu eră o momentană rătăcire, ci izvoră din adâncul sufletului lui. — Irod, care a scăpat cu bine din prima lui călătorie, pleacă pentru a doua oară într'un războiu nesigur și din nou el pune pe Mariamne sub sabie... Dar de data asta, Mariamne, aflând că nelegiuirea s'a repetat, vede că totul s'a sfârșit și cu hotărîre pregătește acel sfârșit groaznic, care pare a fi numai cruda ei răzbunare împotriva lui Irod, dar e de fapt consecința logică a situației ei actuale. Căci tot rostul vieții ei și al lui Irod eră iubirea lor, iar temelia iubirei lor încrederea, dar încrederea *absolută*, și cum înțelesul vieții lor e nimicit acum, ea va împinge singură, cu neînduplecată consecvență soarta lor până la capăt. Ea se va comporta astfel încât va face să se creadă în infidelitatea ei și Irod, înapoiat din războiu, considerând aparențele, cari erau atâtea indicii împotriva ei și tăcerea încăpățanată a Mariamnei, care vorbiă însăși în contra-i — Irod o va trimite la moarte, trăgând astfel el singur consecința fatală a neîncrederii sale, căci în Mariamne el se va ucide pe sine însuși. Astfel provocând ea singură pieirea amândorora, Mariamne a urmat *logica* neînfricoșată a simțirii ei categorice: ori încredere deplină, *necondiționată*, ori nimic, căci mijlocie nu încap. Simțind dar că întreaga rațiune a vieții lui și a ei s'a sfârșit, ea curmă cu hotărîre firul ambelor existențe, dând, spre pedeapsă, soțului vinovat o moarte îndoită, îndoită prin musturarea doborătoare

de a fi ucis/ o nevinovată... E neîndoios că răsbunarea ofensei ei e numai scopul secundar al hotărîrii ei cumplite. Că scopul adevărat e satisfacerea cerinții categorice a sentimentului ei, reiese minunat din dialogul ei cu Romanul Titus, căruia dânsa, în ajun de a fi executată, îi încredințează tot rostul atitudinii ei, însărcinându-l să trăsmită vorbele ei lui Irod. Titus înmărmurit în fața acestui caracter măreț, înțelege și totuși — cu toată rigiditatea lui romană — par'că nu înțelege atâta neînduplecată asprime și vrea să se repeadă sare a vesti pe Irod de grozăvia faptei lui, spre a preveni catastrofa — când Mariamne, oprindu-l, îi prezintă toată implacabila logică a situației ei.

Titus: Lasă-mă... Mariamne: Nu m'ai înțeles oare Titus? Oare în ochii tăi, tot răsbunarea e aceea ce mi-a închis mie gura? Mai pot eu trăi? Mai pot eu trăi cu acela, care nu mai respectă în mine nici măcar imaginea Dumnezeirii? Și de vreme ce prin tăcerea mea, provocam și înarmam moartea, oare trebuia să rup tăcerea? Titus: Are dreptate...

Tot condusă de răsbunare poate apărea privirii superficiale și acțiunea celeilalte mari eroine categorice a lui Hebbel, *Rodope*, a cărei situație se apropie mult de a Mariamnei — căci și ea are de răsbunat o crudă ofensă, ce i-a adus bărbatul ei — dar a cărei hotărâre și îndârjire întrece pe a Mariamnei. Simțământul ce ea reprezintă e acel al *castității* împinse la ultima severitate, și acest sentiment i-a fost jicnit în chip ireparabil de soțul ei Kandaules, care voind să arate amicului său Gyges farmecele soției sale în întregimea lor, îi dă inelul sau miraculos spre a-l face să intre nevăzut odată cu dânsul în camera de culcare a soției sale. Dar această ofensă nu rămâne neobservată de Rodope, al căreia cuget se concentrează deodată într'un singur gând: spălarea în sânge a ofensii adusă trupului ei prin aceea, că a fost văzut de un alt bărbat decât soțul ei. Nici un bărbat afară de soțul ei, nu-i poate vedea trupul: acesta e gândul pe care ea îl va urmări până la ultimele lui consecințe, cu aceiaș neînduplecare cu care Mariamne și-l urmărise pe al ei. Și cu aceiaș grozavă hotărâre ea provoacă singură toată desfășurarea tragică a faptelor — desfășurare de o încordare dramatică fără samăn — care nu e decât înfăptuirea treptată a gândului ei. Va crede la început că Gyges e vinovat singurul și atunci ea va cere capul lui Gyges, suprimarea străinului care i-a văzut trupul; dar va afla apoi că vinovatul e soțul ei Kandaules — căci el dase inelul lui Gyges — și atunci logica neîndurată a gândului ei va dicta alt desnodământ: ea va împinge pe Gyges, care o iubește nebun, să omoare în luptă pe Kandaules și îl va lua apoi de soț, pentru ca astfel corpul ei să nu fi fost în adevăr văzut decât de bărbatul ei și *ideea castității* să fie împăcată. Dar în clipa următoare a cununiei lor, ea se va jertfi pe altarul Hestiei, spre a nu aparține ucișului soțului ei.

Apropiind acum aceste două figuri ale Mariamnei și Rodopei, vom găsi cu înlesnire elementele nouă,

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE”

O. SPAETHE :

Doamna Strambu

cari constituiesc progresul caracterului logic realizat de teatrul lui Hebbel asupra lui Kleist: 1) Elementul caracterului apare ca resort direct al conflictului dramatic. 2) Acțiunea dramatică și desnodământul tragic este rezultatul hotărîrii *libere* și conștiente a caracterului categoric.

Iar din toate manifestările eroilor săi, din strictețea rațională a actelor lor, din desfășurarea logică a conflictului dramatic care ne apare deadreptul ca o formulă logică în acțiune, se încheagă impresia generală a acelei incisive *intelectualități*, ce pare a fi stat la baza concepțiunii lui Hebbel și care se va arăta mai reliefată încă la Ibsen.

Dar largă dezvoltare și varietatea de aspecte, pe care elementul categoric o va primi prin puterea geniului lui Ibsen, va forma obiectul unui studiu viitor.

I. Netzler

BIBLIOGRAFII:

I Chiru-Nanov: «Peste Dorna...» (impresii de călătorie), Edit. «Flacăra», 1.50.

«Concepția catolică despre lume», călăuză apologetică în problemele mari ale vieții, de Victor Cathrein s. j., trad. de Bronislaus F. Th. Falewski. — Craiova, tip. Săche Pa- vlovici, 1.80.

«Almanachul Societății Scriitorilor Români, pe 1912», Edit «Flacăra», 2.50.

LITERATURA

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE”

Călătorul întunecatdupă *Lenau*

*Rătăcitor pe marginea vieții,
Privesc în marea morții ca prin vis;
Mereu se 'ntinde umbra peste țărături,
Mereu se urcă valul din abis.*

*O, curgeți lacrimi, curgeți!..... Pe departe
Trec clipele perdului noroc
Ca un șirag de palide vedenii,—
Și 'n răni străvechi se zbate noul foc.*

*Cenușa ne 'mplinitor iluzii,
Coroanele iubitorilor mei morți
Sălbatec trec... Un val de întunec
Pătrunde prin a sufletului porți,*

*Și însăși crucea căreia pe vremuri,
Copil zmerit, veneam să mă prostern,
Atârnă azi sfărmată în adâncuri:
Deasupra-i valuri negre se aștern.*

*Din larg plutește-un mormur stins de glasuri,
Mă 'nvăluie un cântec trist și blând,
Apoi se face liniște de moarte,
Doar marea se aude fremătând.*

*Un prieten grav, el singurul meu prietin,
Privește mut în apă—și încet
Se alătură de mine, mă cuprinde:
Sărută-mă, o palide schelet!*

D. Iacobescu

«DUPĂ CE ULYSSE REVĂZU ITACA...»

Sub acest titlu, d. N. I. Apostolescu ne dă o foarte bună traducere a unui episod din valoroasa operă a lui *Emile Gebhart: D'Ulysse à Panurge*. Lucrarea d-lui Apostolescu merită să fie citită din mai multe puncte de vedere. Mai întâi, ne face cunoscut un spirit distins ca Gebhart, adânc cunoscător și admirator al clasicismului, al încântării poetice eline, — spirit distins și talent curajos, care se 'ncumetă să dea o urmare *Odysei* lui Homer. Al doilea, traducerea este astfel făcută, că e o plăcere să vezi însușirile și mijloacele de care dispune limba română, pentru a redă simplitatea, gingășia și viziunea picturală a unui clasic.

În mijlocul producțiilor moderne, atât de încărcate și chinuite, scrieri ca *După ce Ulysse revăzu Itaca* trebuie considerate ca niște minunate grădini răcoritoare. Și aici, firește, întâlnim pasiuni mari, suferinți, incidente de tot soiul, dar ele ni se prezintă sub perspectiva veacurilor, cu o așa stăpânire de

L. BASARAB :

Cimitirul din Rucăr

stil, cu o așa pricepere a ritmului limbii românești, că ne produc o adevărată odihnă și încântare.

*

Ulysse, care de atâtea ori, în restimpul păteniilor lui, dorise ca să mai vadă fumul albăstrui suindu-se încet în văzduh, în amurgul serii, de pe acoperișurile stâncoasei Itace, lăncezează în umbra căminului său casnic. Penelopa îmbătrânise. Douăzeci de ani de văduvie, de griji și trufie, ofiliseră frumusețea mândră a eroiceii soții. Necugetatele destăinuirii ale lui Ulysse aprinseră în inima ei o gelozie aspră. În toate zilele îl siliă să-i vorbească de Andromaca, de Deidamia, de Helena, de Casandra, de Briseida, de Nausicaa, de Circe, de Calypso — atâtea femei frumoase pe cari el le cunoscuse în drumu-i — iar ea, tăcută și cu sprincenele posomorite, își grăbiă cusătura, hotărâtă a țese în pânze icoanele întâmplărilor de seamă ale războiului Troian.

Încetul cu încetul, Ulysse simți că e cuprins de o adâncă plictiseală. Incepu să plece de-acasă cum se crăpă de ziuă și nu se întorcea decât după asfințitul soarelui. Dimineața străbătea câmpiile și întovărășia prietenește pe paznicii de capre ori de vaci. Către amiază se ducea să vadă pe bunul Eumeu, servitorul său credincios, căruia îi povestea loviturile de lance ale lui Achile și ale lui Hector, furiile lui Ajax, nenorocirea lui Laocoon și tot felul de bătlui.

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE”

THEODORESCU_SION :

Moș Ilie

Alte-ori se îndreptă către o stâncă singuratecă, răpoasă, care eșea în marea cea adâncă și o predomină în partea despre Helada. Acolo se găsea singur, liber.

„Culcat pe un covor de iarbă neagră și de cimbru, el ascultă vreme nesfârșită plescăitul undei care izbea scobiturile coastei, strigătul răgușit a marelor păsări de pradă plutind în azur... Curând se ivi din nou primăvara, și atunci fu în cer, pe mare și în pustiu în care se ascundea zilnic Ulysse, o sărbătoare de lumină care îl mângâia de multe ceasuri rele. Itaca îmbracă o mantă de flori spre a înveseli pe domnitorul ei: micșunelele și roșiile anemone, zambilele cu mirosul fin și albele asfocele se răspândiră, nebune de viață, în scobiturile verzi ale vâlcelelor; leandruri înfloriră în buchete mari prin prăpăstiile unde susurau isvoarele; aurul gineștrilor încunună crestele stâncilor și albinele cântară în zăpada îmbălsămată a migdalilor. Ulysse, reînviat de adierile încropite ale firii, se întorcea la seninătatea celor mai frumoase zile ale lui. Din înălțimea stâncilor sale, tolănit pe tânărul mușchiu mirositor, el sorbea din ochi marea cu gingășia unui îndrăgostit.

„Niciodată nu o văzuse mai frumoasă și mai blândă; și încântat de nuri schimbători ai culorilor și ai reflectelor ei, Ulysse îi iertă vijeliile tovarășe lui Poseidon, poftete năzuroase și nesigure ale curenturilor ei, viclenia cețurilor și a vâltorilor ei, mo-

meala dătătoare de moarte a zeilor sale cu ochi ca de smarald, cu părul verde amestecat cu ierburi și mărgene. O iubiă din pricina freamătului cutelor ei pâlpaitoare de scânteii, la vremea năbușitoare a prânzului, când vântul mării încetă, când păsările tăceau în umbra tufișilor, când nu se auzea decât suspinul valurilor și, printre măslinii văii vecine, slaba sbârniitură a greierilor. El o iubiă și mai cu patimă, în ceasul când purpura și aurul soarelui la asfințit înrăură cerul și apele, când în brazdele săpate de vântul serii, se rostogoliau pânze de smaralde și de ametiste, în vreme ce, colo, spre răsărit, departe, munții cei mari ai unui pământ tainic ridicau pe cerul limpede crestele și turnurile lor bățând în roșcat, iar lungi umbre liliachii se târeau către culmele solemne.

„Dacă vre-o corabie trecea pe la picioarele lui, înaintând cu toate pânzele întinse, Ulysse se aplecă deasupra golului și inima-i bătea cu putere; ascultă sgomotul cadențat, din ce în ce mai slab, al vâslelor, urmăria cu ochii dâra de spumă, până când nava trecea vârful Itacei ori se pierdea în noapte. Atunci se cufundă într'un fel de vis fermecător de dulce, dar scăldat în amarul mâhnirii. Gustă, prin amintire, emoțiile vieții lui svânturateice, trufia cârmaciului care păcălește șiretenia furtunii și care își râde de zeii dușmani, mersul aromit al corăbiei pe oglinda albastră a Oceanului, pe lângă țărături umbroase și albe cetăți, întoarcerea nesperată, în vreme de noapte, într'un port prietenesc.”

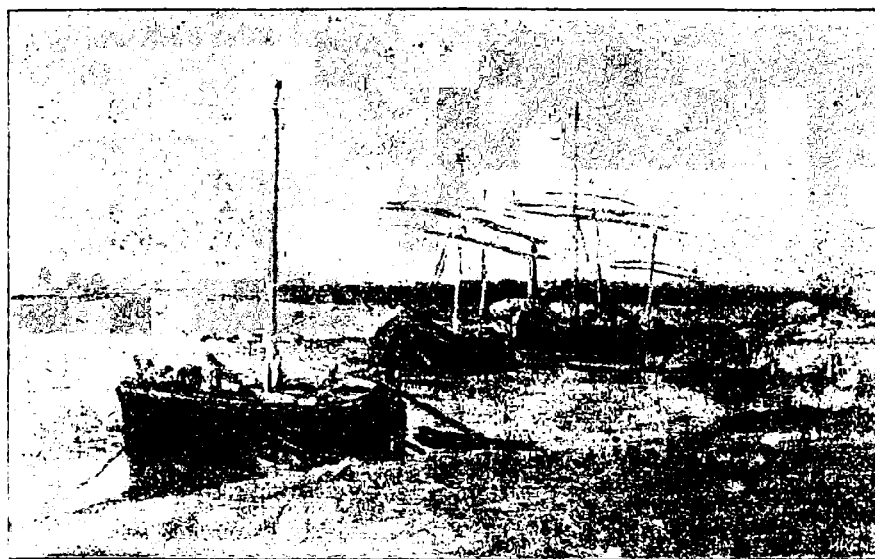
Când se reîndrumă către casă, când, dela intrare, auzea vocea poruncitoare a Penelopei certând pe slujnici, el se simțea gata să-și lase și regat și insulă, să alerge în port, să se arunce într'o barcă, să întindă pânzele, și să se cufunde în mare noapte întunecoasă.

Intr'o după amiază pe când Ulysse cugetă cu tristețea la apropierea iernei, la șezătorile cele lungi lângă vârtelnița casnică a Penelopei, o corabie apărură din spre Elida. În ea era divinus Menelau, nepotul lui Atreu, fratele lui Agamemnon și rege al Lacedemoniei. Menelau venea în Itaca ca să ia pe Ulysse, ca împreună să caute pe necredincioasa Helena care fugise iarăși cu Paris.

— Ascultă-mă, spune Menelau după ce cobori, pentru Helena ași da Lacedemonia și toate fecioarele ei, Taygetul și toate comorile mele. Cu toate astea nu pot să încep din nou și încă singur un război pentru ca s'o răpesc iubitului ei. Căci știu bine că a avut pe mai mulți după fiul lui Priam. Agamemnon, Achile, Ajax, nu ar mai putea să se lupte pentru mine, fiindcă ei s'au coborât la țărăturile cele întunecate. În sfârșit, ce oraș aș putea să înconjur? Nu știu. Și poate încă un asediu de alți zece ani... O să mor, o să mor de dragoste și de furie! Dar m'am gândit la tine, șiretul, priceputul Ulysse. Tu singur ai putea să mă ajuți să-mi reiau din nou femeea.

— Și tu frate, o să mă ajuți s'o părăsesc pe a

EXPOZIȚIA „TINERIMEI ARTISTICE“.

I. STERIADI :

Pe Dunăre

mea. Putem să ne înțelegem să ne unim amândoi suferințele noastre. Măine în zorii zilei, vom ridica ancora. Mai întâiu să ne ducem să întrebăm oracolele. Apoi, cu prilejul cel d'întâi, vom luă o corabie și marinari cari să-și știe meseria.

A doua zi, când se crăpă de ziuă, plecară. Ulysse, în picioare la cârmă, salută cu un gest mare de adio stâncile insulei sale. Apoi surăse mării, munților Heladei, cerului rumen. De acum încep rătăcirile pe mare, pe la oracole, la Styge, prin insule, în Egipt, unde întâlnește pe Helena care refuză să-și urmeze soțul.

„Pentru cinstea ta și pentru amintirea numelui meu, răspunde ea la rugămintele lui Menelau, eu rămân aici. Nu, o crăiasă ca mine, fiica lui Zeus, nu poate să se învoiască a intra din nou în palatul său, soție necredincioasă, căreia un soț binevoitor, la apusul zilelor ei, i-a iertat greșala. Olympul n'ar voi să mă mai cunoască. Și tu, Menelau, ai fi păpușa Greciei. Femeile din Sparta, cu cinstea lor așa de mândră, și-ar ascunde fața văzându-mă, și mumele m'ar arăta fiicelor lor ca pe cea mai josnică femeie de stradă. Soră a Clytemnestrei, eu n'ași aveă pe seamă-mi ca ea, spre a-mi înălță slava, o fărădelege măreată. Acî, în Egypt, poporul, prinții, rășboinicii, robii, preoții se pleacă și tremură când trec eu. De tinerețea mea, de istoria mea, ei nu știu nimic și cunosc numai minunea obârșiei mele. Pentru ei, eu sunt mereu fiica Nemuritorilor, de neatins și de temut: taina leagănelui meu îi încântă și îi sperie... Marele preot al lui Serapis, bătrân de aproape o sută de ani, se socoate iubitul meu. Nu fii gelos de asta, Menelau! Mulțumită lui, eu domnesc peste Memfis, și prin Memfis peste tot Egyptul... Și să vin eu în Tayget ca să mă bată cu pietre copiii din Lacedemonia! Dacă mă mai iubești, lasă-mă. Uită-mă...”

Și frumoasa Helena, ca o nălucă albă, se infundă în întunericul templului. Lui Menelau îi eră dat să rămână un îndrăgostit neînșăgăiat. Trist și peste mă-

sură de abătut, el se întoarse în regatul său. Ulysse însă, împins de demonul neastâmpărului, începe noui călătorii pe marea Cymeriană, spre alte insule și alte ținuturi, până ce ajunge sub ruinele Troiei. Aici, într'o noapte, cade sub dărâmaturile unui turn, din vârful căruia fiul său și al Circei, Telegon, ca un trimis al destinului, îl privește rânjind întunecat.

Cartea trebuie cetită; în rezumat nu s'ar putea redă decât incidentele și nu acestea constituiesc lucrul cel mai de seamă, ci farmecul, armonia, seninătatea ce se desprinde din măestria povestirii.

N. Em. Teohari

DARI DE SEAMA

Sociologia de H. Fundățeanu, profesor de sociologie la școala superioară de științe de Stat, fost senator.—Partea I, Considerațiuni generale.—București, Socec. 1912, lei 2.50.

„Sociologia este dar știința *sociabilității omenești*, adică a pornirii ce are omul, ca și alte animale sociale, de a trăi în societate și de a manifesta diferite fenomene sociale“. Această definițiune exprimă o concepțiune nelămurită a obiectului sociologiei, căci dacă *sociabilitate* înseamnă o pornire omenească, se revine la punctul de vedere al scolasticei, care explică fenomenele prin însușiri sau *virtuți* inerente naturii lucrurilor. Apoi „a manifesta diferite fenomene sociale“ poate fi și o funcțiune *pur individuală*, dacă este numai o urmare imediată a pornirii omului de a trăi în societate. Ceeace nu reiese tocmai din această definițiune este momentul în care se sfârșește fenomenul individual și începe cel social sau—într'un alt punct de vedere—în care se transformă în acesta.

Dar o definițiune nu este decât un punct de plecare sau de ajungere și ea oferă numai cadrul în care

se prezintă anumițe fenomene cu caractere specifice. Ceeace rămâne deci nelămurit, când ni se oferă nu-mai cadrul fenomenelor, se poate preciza prin indicarea factorilor determinanți în producerea acestor fenomene—și atunci definițiunea se adâncește în chip firesc.

Să vedem cum autorul lucrării de față își precizează cadrul fenomenelor, pe care vrea să le studieze.

După ce stabilește că punctul de vedere al evoluțiunii faptelor sociale este cel mai nimerit pentru o explicare cauzală a lor, se oprește la *faza primitivă* a omenirii. Constatând că această fază coincide cu viața animalică, recurge la *biologie* spre a găsi factorul esențial al oricărei vieți sociale. Acest factor, după autor, este multiplu: nutrițiunea, reproducțiunea și apărarea ființei; iar formula acestui factor este „*nevoia de a realiza aceste funcțiuni vitale*“. Acest factor este acelaș pentru societățile animale, ca și pentru cele omeneste,¹⁾—ceeece eră de așteptat, căci în însăși definițiune autorul pune pe om alături de animale, în ce privește sociabilitatea.

Trebue să recunoaștem că factorul acesta nu este altul decât factorul *adaptățiunii*, prin care Spencer explică evoluția vieții sociale.

Odată găsit factorul evoluției sociale, autorul arată cum el este *fermentul* închegărilor sociale, considerând în parte cele trei *elemente* ale sale—lupta pentru existență, nutrițiunea și reproducțiunea. (Cap. II). De aici rezultă că omul, în nevoia de a realiza aceste funcțiuni vitale, este împins la *cooperațiune* și la traiul în comun.

Mai departe, autorul constată că societățile omeneste au evoluat dela simplele grupări animale la societățile civilizate actuale prin transformarea treptată a nevoilor vitale în nevoi sociale, morale, intelectuale, estetice, religioase (Cap. III). Această transformare se petrece prin mijlocirea *cooperațiunii*. După asta, autorul analizând ca exemple câteva fenomene sociale arată modul cum ele derivă din funcțiunile vieții; astfel sunt organizarea statului, nevoile religioase, estetice și intelectuale. (Cap. IV). În sfârșit, autorul ne arată cum nevoile vitale însăși—factor al evoluției sociale—capătă în evoluție un *caracter social*, tot prin mijlocirea *cooperațiunii* (Cap. V).

Putem ușor vedea că termenii esențiali ai acestei concepțiuni sunt: —*nevoia*—înțelegând nevoia de adaptare—și *cooperațiunea*.

Nevoia este imboldul spre viața socială și *cooperațiunea* este rezultatul. Acești doi termeni sunt și aceia ai sociologiei spenceriene și caracterizează pe deplin *biologismul* acestei concepțiuni.

Intr'adevăr Spencer, trecând dela evoluțiunea organică la cea supraorganică păstrează și aici punctul de vedere biologic.

„In alți termeni, spune el, creșterea și dezvoltarea

acestor agregate sociale au analogie cu creșterea și dezvoltarea agregatelor individuale“.¹⁾ De aici în chip firesc aproape Spencer se va opri la studiul *societăților primitive* și mai ales la acela al *omului primitiv*. Astfel el studiază omul primitiv fizic, omul primitiv emoțional și omul primitiv intelectual.

Am văzut mai sus cum autorul lucrării de față se oprește tot la faza primitivă a omenirii, căutând în ea mobilele de dezvoltare ale procesului social.

Dar e vădit că analogia biologică restrânge cadrul fenomenelor sociale și în explicarea lor intervin aceiași factori ca în restul vieții animalice. Acești factori sunt, după Spencer, extrinseci și intrinseci, cei extrinseci formând mediul de condițiuni inorganice și organice în care trăiesc unitățile sociale, ca factori intrinseci. De aici urmează, pentru această concepțiune, că viața socială a omenirii nu are nimic *specific* ei. Deși Spencer pune printre factorii fenomenelor sociale volumul, densitatea și numărul de unități în agregatele sociale, socotește totuși acești factori numai ca secundari. Neajunsul concepțiunii biologice în sociologie stă în aceea că, ațintind privirile asupra unor stări de civilizație dispărute sau dăinuind încă numai în parte, păstrează întipărirea acestui miragiu și atunci când trebue să cuprindă totalul formelor de civilizație. Acest fel de a interpreta fenomenele sociale se poate chema—după punctul său de plecare—*primitivist*.

Pentru a restitui cadrul fenomenelor sociale în toată întinderea sa, trebue a căuta un alt punct de vedere.

Acest punct de vedere, pentru a fi valabil, trebue să cuprindă pe cât se poate întreaga evoluțiune socială și să aibă o valoare *proprie*, și nu o valoare *analogică*. El trebue să aibă mai ales o valoare de interpretare a vieții sociale *actuale*, căci viața socială, în evoluția sa, are această particularitate de a se *complica* mereu prin ea însăși—și deci de a scăpa oricărei interpretări ce nu o prinde în toată complexitatea sa.

De oarece însă evoluție trebue să însemneze dezvoltare într'un mediu dat, evoluția socială trebue să-și aibă *mediul* său.

Două puncte de vedere mai noi în sociologie au socotit acest mediu sau ca *psicho-social*, sau ca *propriu social*. Tarde și Durkheim au ajuns, din puncte de vedere deosebite, să privească fenomenele sociale mai mult *sub speciaie actualitatis*—și prin aceasta chiar interpretarea lor pare a fi mai aproape de adevăr.

În afară de aceste restricțiuni numai asupra *punctului de vedere*, lucrarea d-lui H. Fundățeanu prezintă interes pentru publicul românesc prin însăși noutatea încercării.

C. Sudețeanu

1) — p. 19—20.

1) Principes de Sociologie vol. I, p. 7, trad. Cazelles.

INSEMNAȚI

MINISTERIABILII... — E lucru știut că partidul conservator, care se găsește astăzi la cârma statului, suferă de plaga ministeriabililor...

Din cauza acestor ministeriabili se ține vacant ministerul de instrucție publică. Fiind prea mulți postulanți, pentru a nu împărți partidul în două, în trei sau chiar în patru, prin numirea unuia ca ministru, d. Maiorescu ține locul vacant. Partidul are astfel un ministru mai puțin, dar în schimb nu se supără ministeriabilii.

Tot din cauza pletorii ministeriabililor din sânul său, partidul conservator nu izbutește să se reconstitue sub direcția d-lui Take Ionescu...

Aceste lucruri sunt cunoscute de toți și în primul rând ele sunt bine cunoscute de gazetarii partidului conservator. De aceea, acești gazetari, mai bine decât ori și cari alții, când sunt aduși să se pronunțe, vorbesc cu amărăciune de plaga ministeriabililor!... Se înțelege că potrivit proverbului: *vezi paiul din ochiul vecinului, mai lesne decât bârna din ochiul tău propriu*, gazetarii partidului conservator nu vorbesc de ministeriabilii lor, ci de ai vecinilor; dar aceasta nu schimbă fondul. Când vrem să cunoaștem bine plaga ministeriabililor, trebuie să ne raportăm la gazetarii dela foile oficiale, căci ei sunt cei cari suferă și cari nu lasă să scape ocaziunea, ca să răsufle.

Iată cum răsufle, bunăoară, unul de la oficioasa *Epoca*, în No. de 15 Mai:

«Ministeriabilul este o speță nouă necunoscută de către laboratorul naturii mari și libere, este o plantă de seră caldă, un produs al culturii artificiale, sau o excrescență. Cu toate acestea ministeriabilul a intrat în moravurile politice, a devenit o a doua natură și partidele, vrând nevrând, trebuie să socotească cu ei.

«In viața de toate zilele când întrebi: «Cine e domnul?» și se răspunde: «E avocat, medic, inginer, negustor, etc». In viața parlamentară, când întrebi despre un domn care e ceva mai răsărit, risci 95 la sută să primești răspunsul: «E un ministeriabil».

«Ministeriabilul nu este nici ministru, nici deputat or senator ca toată lumea, el este puțin cam de toate. Celebrul cavalier de Rohan avea drept deviză: Rege nu pot fi, prinț e prea puțin, sunt Rohan». Ministeriabilul român are aceeași deviză: «Ministru nu pot fi, simplu deputat nu mă înjosesc, sunt ministeriabil».

«Cu alte cuvinte, un fel de încurcă-lume».

Caracterizarea este bine prinsă.

Pariem, zece contra unu, că gazetarul care a scris această caracterizare este el însuși un... ministeriabil din partidul conservator, și poate, un fost candidat la ministerul cel rămas fără titular! — *Verax*.

LITERATURA DE 10 MAIU. — Când zicem *literatură*, înțelegem un binevoitor eufemism; în realitate înțelegem acele articole exasperant de periodice ce umplu măcar câteva coloane ori pagini din publicațiile noastre, cu prilejul festivității didactico-militare dela 10 Maiu. Fiește, e foarte bine ca școlarii și soldații să aibă în minte și în reprezentații cât mai vii, evenimentele mari ale trecutului,—pentru că numai conștiința acestor elemente leagă generațiile una de alta și le inspiră tendințe comune pentru viitor. Nu e rău, de asemeni, că oficialitatea patronează aceste festivități, dovedind astfel că statul se însărcinează celdintăi cu opera de educație națională a apărătorilor de astăzi și de mâine ai țării. In sfârșit, nu e de mirare că publicul cel mare se interesează de festivalurile militare și școlare ale zilei și, cu multă trudă chiar, ține să fie față, să vadă și să fie văzut...

Astea-s lămurite. Gazetarii și chiar literații noștri se pătrund puțin de atmosfera entuziastă în care respiră tine-

rimea și ostășimea, și-și lasă penele să sboare în ritm mai ditirambic. Ei știu că viața socială—ca și viața fiecăruia—e un amestec de scăderi și creșteri, de străluciri și umbre; ei mai știu că, prin fatalitatea lucrurilor, avem de cele mai multe ori privirile fixate asupra scăderilor și a umbrei. De aceea se cuvine ca în anumite clipe să ne îndreptăm numai spre creșteri și lumini, neuitând,—căci, vai, nu putem uita—restul întunecatului tablou.—Avem nevoie de iluzii pentru ca viața socială să poată fi suportată, și niciodată nu vom fi atât de fericți—oricât de visători am fi acum—în cât să nu mai avem nevoie de nici o iluzie. Nu ne vom putea lipsi măcar de vâlul țesut din miile de fire ale micilor îndeletniciri de toată ziua, care să ne ascundă cât mai mult imaginea funebră a morții eterne. Cinicii au fost totdeauna rău făcători, căci au distrus din acele iluzii fără de care nu putem trăi; de aceea au și fost abjecți ori unde s'au arătat.

Așa mă gândeam citind în literatura de 10 Maiu articolele negre și săngeroase ale *Fuclei*, care voiau să smulgă vâlul sărbătoarei gențrale și să o arăte în toate goliciunea ei detestabilă. Tot ce lipsește sau pătează organizarea noastră socială, sta desfășurat cu emfaz în expresii exagerate și violente, vrând să contrasteze cât mai mult cu tonul ditirambic al oficialității—ca și cum 10 Mai ar fi aniversarea unei nelegiuiri, de care trebuie să ne pocăim veșnic umiliți, bătându-ne cu pumnii în piept și acoperindu-ne capul cu cenușă.

Zei aceștia negativi par a nu se îndoii nici o clipă că din pana lor isvorăște adevărul unic, întreg, definitiv; decretule lor sunt fără recurs, căci recursul nu se poate face de cât la acea autoritate inexistentă, evanescentă, labilă, care e *Optima Publică*. Zeii aceștia grozavi n'au însă mărștia anonimă a marelor forțe destructive; ei își semnează scrisul lor imutabil și punând un nume mic lângă vorbe așa de mari, nu-și dau seama că rămân acoperiți de ridicolul ce naște din orice nepotrivire; e drept însă că tocmai această inconștiență ni-i face simpatici. Ei știu apoi prea bine că vorbele lor sună în deșert; acele cobiri le cunoaște toată lumea; ele pot fi drepte, dar sunt inoportune; și fiind inoportune seamănă mult cu pamfletele reprobabile care aleg tocmai zilele mari ca să apară: Astfel, se compromit ideii ce sunt în temeiurile lor drepte.

Înțelegeți dar, voi luptători răi ai unei cauze bune, că neputând trece drept naivi, veți sfârși prin a fi luați drept farsori. — *C. P.*

EXAMENUL IN ȘCOALELE SECUNDARE.—In sfârșit, dădui și peste un articol favorabil examenului introdus pri noul regulament al școalelor secundare! Explicațiile cari trebuiau să vină din altă parte, prin coloanele vre-unui «Buletin Oficial», ne vin de la d. R. Pop prin *Noua Revistă Română*.

Ne mulțumim și cu atât.

In articolele mele precedente am arătat neajunsurile; d. R. Pop ne arată foloasele.

Examenule, ne spune d. R. Pop, nu trebuiesc considerate ca o ascultare «ad litteram» a materiei coprinsă în carte; ci dimpotrivă, ca o cercetare a *nivelului cunoștințelor generale* dobândite de elevi în cursul anului. Lucrurile stând astfel, «examenul nu necesitează nici prea mare cheltuială de timp din partea profesorului examinator, care in câteva cuvinte se poate convinge de mentalitatea elevului».

Ei bine, eu susțin sus și tare că un profesor nu se poate convinge în câteva cuvinte nici de *nivelul cunoștințelor generale*, nici de *mentalitatea elevului*. Și chiar de s'ar găsi un atare profesor-fenomen, câteva cuvinte pentru fiecare obiect fac foarte multe cuvinte pentru toate obiectele, ceace

va necesită, negreșit, o mare cheltuială de timp, mult mai mare decât îngăduie regulamentul.

În privința mediei generale am susținut și susțin că urcarea ei la 6,50 este exagerată. D. R. Pop găsește urcarea îndreptățită. Să vedeți motivul :

«Elevul știind că trebuie să aibă media generală mai mare, își va da silința să dobândească note mari la obiectele ușoare care nu necesitează prea mare muncă sau eforturi ci numai puțină atenție și bunăvoință ; dintre aceste obiecte fac parte Muzica și Desemnul bunăoară. Elevul cunoscând valoarea ce o au pentru el notele la aceste materii, întrucât contribuie la media generală, note de cari înainte nu se ținea seamă, va căuta să fie notat cât se poate mai bine. Iată o parte bună a mediei generale de 6.50»

Să admitem pentru un moment că, cu «puțină atenție și bunăvoință» un elev poate să obțină note mari la muzică și desen, — ceeace eu nu cred ; fiindcă aici, mai mult decât în altă parte, bunăvoința singură nu ajunge, ea nu dă rezultate strălucite, prin urmare note mari, decât numai dacă există și ceva dispoziție.

Înlătur bine înțeles cazul când puțină atenție și bunăvoința elevului, s'ar combină cu marea atenție și bunăvoința profesorului...

Aceste note mari, drept meritate să zicem, dela muzică și desen, vor putea acoperi deci, sistematic, pe cele dela istorie sau matematici de pildă ; cu alte cuvinte, atenția și sârguința la muzică, vor compensa lenea la matematică, iar atenția și sârguința dela desen, lenea la istorie...

Frumoasă perspectivă !

Eu știu un lucru. Examenul, ori este examen, ori mai bine lipsă. Examine instantanee, examine filme-forme nu ne trebuie. A ne jucă de-a examenul înseamnă a-l compromite, a-l banaliza, a-l superficializa. Dacă aceasta-i într'adevăr spiritul noului regulament, atunci, o spun verde, el nu face decât să'ncurajeze și să reglementeze, oficial, superficializarea. N. Em. Teohari.

MOȘII.—N'am să m'apuc să descriu Moșii ; lucrul ăsta l'a făcut mai demult și mai frumos maestrul Caragiale, înșirând în câteva coloane din răposatul *Moftul Român* toată harababura aceea de sunete și culori care se cheamă Moși.

Cam tot așa, dar mai descriptiv, ne înfățișează și Gogol un bâlcu din mult cântata lui Ukranie :

«Vi s'a întâmplat poate să auziți o cataractă de departe, când împrejurimile turburate sunt pline de huet și un haos de șgomote stranii și nelămurite îți trec pe dinainte ca un vârtej. Nu'i așa că ai aceeaș senzație când te ia vârtoarea unui bâlcu și când rândurile dese ale mulțimei nu mai formează decât o dihanie sinuoasă care'și mișcă trupul enorm prin ulițele strănte, strigând, chemându-se și mugind ? Huet, injurături, mugete, behăituri, răgete, totul se preface într'o harababură discordantă. Boi, tărățe, fân, țigani, oale, babe, turtă dulce, căciuli,—peste tot o flăcără pestriță și strigătoare care se frământă în cărduri și-ți trece pe dinainte. Glasuri de felurite măsuri se innăbușe unul pe altul și nu poți prinde măcar un cuvânt din poporul ăsta. Nici un țipăt nu ese deslușit ; nu se aude în tot bâlcu decât negustori care bat în palmă târgul făcut. O căruță se sfărâmă, fierul zângăne, scândurile risipite răsună, că nu mai știi unde să'ți vâri capul năucit...»

Și acum, ca să nu încheiu însemnarea aceasta numai cu ce spun alții, trebuie să spun și eu ceva dela mine :

Zadarnic o să căutați pe *Vasilache* anul acesta în Moși, că n'aveți să'l mai găsiți ! Civilizația și în special cinematografele, l'au scos și pe el din gustul contemporanilor noștri. Și totuși atâția ochi au lăcrămat și atâtea guri s'au lăbărtat în fața acestui erou cu nasul mare, al bâlcușilor noastre ! Eră deajuns să se arăte după perdeaua lui stacojie, ca gloatele lacome de glumă s'alerge la reprezentăția lui *Vasilache*, democratică și gratuită. Se mai întâmpla, nu'i vorba, uneori, când domnul Gurăcască sorbea în culmea extazului comicărilor eroului nostru, ca vre-un pungaș de buzunare să facă pe casierul... Scump,—dar făcă ! — Z. Z.

REVISTA REVISTELOR

D. A. D. *Damianoff*, un economist de samă ai noștri, publică în *ECONOMIA NAȚIONALĂ* un studiu asupra *ridicărei economice a orașului T. Severin*.—D-sa studiază dezvoltarea acestui oraș nou și important din țara noastră, dela începuturile lui, de prin 1840, și până în zilele noastre, schițând apoi cu o remarcabilă competență drumul viitor al progresului său.

Orașul acesta era fără îndoială sortit să ia o dezvoltare crescândă prin situația lui excepțională dela granița Austro-Ungariei și prin așezarea lui pe o importantă cale de transport cum e Dunărea.—Iată de ce orașul T. Severin e printre cele mai înfloritoare din țara noastră, când ne aruncăm ochii —cu ajutorul studiului de față—de-alungul mersului său economic de până acum, sau măsurăm cu privire la rezervele pe cari bogăția solului, cași situația lui, o oferă pentru viitor capitaliștilor și oamenilor de muncă.

Șantierul Naval, care ocupă azi peste 700 de oameni și construiește vapoare, șleपुरi, poduri și șerpante metalice ; târgul de rămători care a costat pe stat peste un milion de lei ; abatoarele ce sunt încă în construcție și cari au exportat din Febr. 911-Mart 912 peste 1 milion și 1/2 kg. de carne tăiată ; perspectiva noului pod peste Dunăre care va deschide o nouă arteră pentru produsele românești spre Adriatică ; înfășit bogățiile miniere și forestiere ale județului care așteaptă croirea de drumuri noi până la ele, ca de pildă proiectata și mult așteptata linie T. Severin-Baia de Aramă ; „din toate aceste reese clar că T. Severin poate să devină un centru mare de afaceri, dar pentru aceasta se cer capitaluri mari și oameni capabili, cari să dirijeze mișcarea economică și industrială”.

Ca un semn al nădejdi pe care prosperitatea Severinului o dau celor ce ajung să-l cunoască, e întemeierea a șase bănci și creșterea uimitoare a capitalului și a afacerilor lor.—În fruntea lor stă astăzi „Banca Comercială” cu un capital de un milion lei și rezerve de o jumătate milion, apoi vin „Banca Mehedințului” și „Banca Severinului”.—Cea dintâi, mulțumită unei direcțiuni luminate, face și o adevărată operă socială de cel mai înalt patriotism în Mehedinți, prin cumpărarea de pământuri și vinderea lor la săteni chiar sub cost (v. N. R. R. nr. 22-23, vol. XI). La toate Băncile împreună din T. Severin, sunt azi depuși peste șase milioane lei.

Studiul d-lui A. D. *Damianoff* e de cel mai mare interes pentru cunoașterea și măsurarea energiei românești din acel colț de țară care e Severinul ; ar putea fi și un admirabil exemplu pentru economiștii noștri cari ne-ar putea da asemenea monografii asupra tuturor orașelor românești.—

D. *Oclav Minar*, pe care viața lui *Eminescu* l'a ocupat în deosebi, ne dă în *LUCEAFĂRUL* un interesant document care aruncă o recare lumină asupra raporturilor nefericitei poet, cu marele său emul de pe vremuri, Alexandri. O legendă, nesusținută temeinic de altfel, voia ca acesta din urmă să fi ignorat cu totul neajunsurile materiale ale lui *Eminescu*, rămânând zămbitor și indiferent în mulțumirile pe care soarta le-a dăruit propriei sale vieți. O scrisoare a lui *Eminescu* către *Veronica Micle*, arată însă că bardul dela *Mircești* n'a meritat această învinuire. *Eminescu* scrie :

«Azi am primit dela d. *Vasile Alecsandri* suma de două sute de lei. Bani au sosit la timp și din ei îți trimit 100 pentru că mi-ai scris că ai nevoie. Nu știu de unde a aflat

despre adresa mea și pentru ce mi-a trimis suma. Desigur că voi primi vreo scrisoare care îmi va explica destinația lor. Până atunci îndrăznesc să-i întrebunțez pentru mine, căci peste o zi două, voi lua chenzina și dacă va fi nevoie să-i înlocuiesc, voi face-o cu plăcere, căci știu că am alinat cu o clipă mai devreme trebuința ta.

Eu nu cunosc personal pe d. Alecsandri; l-am văzut la «Junimea» fără ca cineva să mă prezinte. De altfel nici nu se putea—eu sunt un începător față de marele poet Ce frumos bărbat și ce impresie plăcută mi-a lăsat în suflet.

Nu știu pentru ce mi-a trimis banii, o fi aflând că sunt la strâmtoare, căci nu cred ca el să mă fi apreciat singur, ori d. Negruzzi o fi vorbit despre mine, ori d. Maiorescu, în tot cazul să aștept să văd, care e destinația lor. Te sărut cu drag, micul tău nenorocit, *Eminescu*“.

D. Octav Minar face bine că ține să șteargă o pată nemeritată de pe viața lui Alexandri. D-sa trăiește atât de mult în lumea morților, în cât pare că-l interesează lucruri care pe cei vii nu-i mai interesează decât prea puțin. Atâta doar că au prilejul, prin aceasta, să cunoască numele și preocupările d-lui Octav Minar.

Dela Iași primim o revistă nouă;—«nouă», pentru că poartă pe ea scris: anul I, nr 1.—În ea găsim articole cu titluri ca acesta: *Reacțiune!*; și literatură: *Din durerile lumii, O, nu mai curgeți lacrimi!...*, *Schițe duioase, Crisoarea I, etc.* Cei ce le semnează sunt: P. Costea, I. G. Ofir, A. L. Ormuz, S. Luca, C. Molăș, G. Popa și Dona Clara.

Revista se deschide însă cu un Prolog în versuri proaste, care servește cum nu se poate mai bine «poetilor simbolști-decadenți români» cărora le e îndreptat:

*Pe steagul nostru scriem luptă poezi cu nume decadenți!
Deci ne pornim ca să distrugem ai putrefacției fermenti...*

Are însă un noroc acest prolog: e semnat de d. Spiru Luca.—

Mai aproape de adevăr, de adevărul de aci, din țară

la noi, se găsește d. Petru Costea, când arătându-se înțelegător pentru «simbolștii clasici» francezi Verlaine, Mallarmé, Baudelaire,—se ridică împotriva celui «engouement» pentru o literatură care nu mai e de loc «nouă» în Franța, dar care se pare că a cuprins mințile adolescente ale poetilor noștri tineri de azi. D. Petru Costea nu le spune astea; ele se pot doar ghici din articolul său *Reacțiune!*, presărat cu copilării și injurii.

Revista se cheamă *FLOARE-ALBASTRĂ* și e scrisă cu mentalitatea, stilul și ortografia din «Neamul Românesc literar».

În anul când oficialitatea rusă crede că are dreptul să se mândrească glorificându-și hoția pe care diplomația imperiul moscovit o săvârși acum o sută de ani, am deschis cu mai mult interes ca oricând publicația rusă *REVUE CONTEMPORAINE*, care apare sub auspiciile celor ce stăpânesc azi în Rusia.

Si am găsit acolo *Documentele anului 1812 la Arhivele Afacerilor străine din St.-Petersburg*.

E un articol, în care se studiază cartea lui Goriaïnoff, director al arhivelor statului rusesc, carte ce-a făcut mult șomot în Rusia.

Cea mai mare parte a acestor publicații sunt scrisorile împăratului Alexandru I, către miniștrii și împuterniciții lui.

Ceeace pe noi românii ne-ar interesa mai mult, e a doua serie a documentelor, care e formată din scrisori schimbate între Alexandru I și Amiralul Tchitchagoff, comandantul armatei trimise la București.

Se vede din această corespondență necesitatea pe care o simțea guvernul rus să apropie pe Turcia de Rusia printr'o înțelegere cât mai amicală. Amiralul o spune neted: «Trebue să retrocedăm Basarabia Turciei, ca să putem împacă pe Sultan».

Interesante sunt și sfaturile pe cari împuterniciții Țarului i le dă acestuia cu privire la Austria: «Trebue să fim circumspecți — cât se poate de prudenți— față de Austria».

Publicarea documentelor acestora așa de interesante pentru evenimentele a căror tristă nenorocire o jeluim azi, va continua.

Deocamdată, ele prezintă doar un interes general. Făgăduim să revenim și noi, odată cu apariția altor documente.

MEMENTO

— Volumul lui Firmin Roz: *Le Roman anglais contemporain*, e un adevărat studiu al vieții și societății engleze contemporane. El e consacrat romancierilor a căror operă constituie oarecum o adunare de dovezi în ce privește ideile, sentimentele, aspirațiile țării lor și a timpului în care trăiesc. Sunt analizați aci *George Meredith, Thomas Hardy, M-me Humphry Ward, Rudyard Kipling, H. G. Wells* etc.—Cartea a apărut la Hachette, 3 fr. 50.

— Englezii sărbătoresc în acest an centenarul lui Robert Browning, poet și filosof.

Activitatea sa a ținut cincizeci de ani și a fost răspândită în toate direcțiunile, așa că nu toată e socotită de excelentă. De altfel el însuși disprețuia acea frumusețe care e o parte din secretul ultim al adevăratei poezii; îl plăcea obscuritatea și imperfecțiunea. Splendoarea arti sale e în idealismul său: „Intreaga mea atenție o îndrept spre incidentele desvoltării unui suflet: dincolo de aceasta, prea puțin e demn de studiat.—Centenarul i se celebrează în catedrala Westminster. Va apare și o ediție critică a operelor sale complete.

— Unul din frații Mrstik, scriitorii reputați cehi, s'a sinucis „desgustat ființ cum nu se mai poate de raporturile sale literare cu confracții săi din Praga“, zice-se. Aceștia, în loc ca să tacă, se sfășie acum între ei aruncând fiecare unul asupra altuia responsabilitățile în polemice mai penibile ca oricând.—De pe urma sa rămâne o dramă *Marysa*, piesă locală, țărănistă, care n'a putut fi reprezentată decât publicului de matineu, de teamă că cel de seară ar fi îngropat-o dela început; mai târziu însă a putut fi impusă și acestuia.—Cum vedem, literatura țărănistă e un act de mare curaj în Bohemia; sărmanul Vilem Mrstik a plătit-o cu viața..

— Se agită tot mai mult ideea de a creia pe seama studenților români de la cele două universități din Budapesta și Cluj, căminuri în cari să-și poată dobândi o creștere națională mai temeinică. Cu ocazia serbărilor societății Petru Maior, s'a hotărât înființarea unui cămin studențesc în Budapesta, pentru care scop s'a și adunat peste 20.000 cor., iar Asociațiunea se ocupă mai de mult cu clădirea unui cămin studențesc în Cluj. Ambele vor fi focare de cultură românească puternică și roditoare. (*Lucașărul*)

— Lucrarea recentă a lui Félix le Dantec *Le chaos et l'harmonie universelle* arată că armonia din natură e rezultatul adaptării omului prin o evoluție seculară la mediu. După el, hazardul a jucat un rol însemnat în lumea organică și anorganică. La origine n'a fost nici un motiv a priori ca lumea să fie așa cum este și s'ar putea ușor concepe că alte hazarde ar fi produs o altă lume diferită de a noastră.

— *Operile lui Victor Hugo* apar acum într'o nouă edițiune, format Charpentier, în editura Ernest Flammarion-Paris. Vor apare în total 22 volume, tipărite pe hârtie de lux, cu prețul de lei 3.50 volumul broșat; 4 lei volumul legat în pânză și 6 lei în legătură de amator.—A apărut deocamdată *Notre-Dame de Paris*.

— Volumul nou al lui Georges Deherme: *Les classes moyennes*, studiază formațiunea claselor sociale mijlocii, tulburările și relele de de care sufăr; micul comerț, cooperativele și marile magazine; mica și marea industrie; starea actuală a proprietății rurale; neliniștitorul proletariat intelectual: bohema literară și artistică.—Autorul dă și soluții pozitive.—Cartea a apărut la Perrin-Paris, 3 fr. 50.

— Într'o cartea a sa *Les transformations de la Guerre* (Flammarion-Paris), comand. J. Colin arată că progresele mecanice n'au schimbat cu mult condițiunile de succes ale războiului.

— În articolul *Metafizică și Științe* din nr. 4 (vol XII) al Revistei, pe pagina 53, col II, rândul 11, în loc să se zică: „și întru cât „nu e adevărat că lucrurile...“ s'a tipărit scoțându-se negațiunea, fapt care schimbă cu desăvârșire sensul încheierei.

Rugăm pe cititori să îndrepte această greșală. (N. R.)

— Articolul d-lui N. Einschlag: *Psichologia Beției*, va continua în no viitor.

— Henry Roujon din Academia Franceză, a dat la iveală un nou volum de „portrete după natură“: *Artistes et amis des arts* (Hachette, 3.50). Găsim aci pe Bouguereau, Paul Dubois, le marquis de Chennevières, Eugène Guillaume, le comte Delaborde, Reyer, Verdi, Halévy, etc.—Calitățile de spirit și de observație ale lui Henry Roujon, simțul său de pitoresc și culoare, arta sa de a scri, servesc minunat plăcerii și dorului de cultură al cititorului.

Se găsește de vânzare
la administrația revistei

THOMAS CARLYLE

DE

C. ANTONIADE
DOCTOR IN FILOSOFIE

A DOUA EDIȚIUNE

Cu un portret al lui CARLYLE după WHISTLER

PREȚUL: 3 LEI

In provincie se adaugă 45 bani,
costul transportului recomandat.

BANCA

COMERCIALA

DIN TURNU SEVERIN

CAPITAL 1.000.000 LEI :: REZERVE 220.000 LEI

Mișcarea generală a afacerilor pe 1910, lei 63 milioane

Face următoarele operațiuni:

PRIMEȘTE ORICE SUME LA ECONOMIE

Sumele pot fi retrase în total sau în parte
Dobânda se poate ridica și fără capital din 3 în 3 luni
Dobânzile se trec la capete la sfârșitul fiecărui an

IMPRUMUTĂ PE POLIȚE

Imprumută pe Bonuri,

Mandate de ale Statului, Județului și Comunei

Plătește și scotează cupoane și bonuri egite la sorți

Casă de schimb :: Incasări de polițe

Avansuri în cont curent pe gaj de cereale

:: Face plăți în țară și străinătate ::

Emite scrisori de credit asupra piețelor importante
din Europa.

Președinte, T. COSTESCU

Director, I. GIURESCU

SOCIETATEA

GOVORA-CĂLIMĂNEȘTI

aduce la cunoștința publicului care ar
:: dori să'și urmeze cura atât la băile ::

GOVORA, CĂLIMĂNEȘTI

cât și la

:: CĂCIULATA ::

că pe timpul lunilor IULIE și AUGUST aproape toate
camerele hotelurilor societății sunt deja reținute, totuși,
:: parte din ele fiind libere în lunile ::

MAI, IUNIE și SEPTEMBRIE

se pot angaja chiar de acum cu prețuri reduse

:: de asemenea și ::

Băile se dau cu prețuri reduse

:: pe timpul acestor luni ::

SANATORIUL

Dr. GEROTA

OPERAȚIUNI SI FACERI

BUCUREȘTI, BULEVARDUL FERDINAND No. 48

TELEFON 1/44

Cel mai mare și mai complet

Sanatoriu de Chirurgie din țară

Special construit pentru boalele CHIRURGICALE,
GENITO-URINARE,

:: BOALE DE FEMEI, FACERI ȘI VENERIENE ::

Cu 2 săli de operație,

2 săli de pansamente,

Razele Röntgen

și toate aparatele și instrumentele necesare ope-
rațiunilor generale și speciale.

Tratamentul sifilisului prin injecțiuni intravenoase

cu medicamentul ERLICH (606)

MINISTERUL FINANTELOR

DIRECȚIUNEA CONTABILITĂȚII GENERALE A
STATULUI ȘI A DATORIEI PUBLICE

DATORIA PUBLICĂ

PUBLICAȚIUNE

No. 20286 din 7 Mai 1912

A 46-a tragere la sorți a titlurilor de rentă 4% amortibilă din 1889, impr. extern de 50.000.000 lei, se va efectua în ziua de 2/15 Iunie 1912, ora 10 dimineața, în sala specială a Ministerului Finanțelor, conform dispozițiilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial No. 245 din 7 Februarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri în valoare nominală de 517.500 lei, în proporția următoare:

51 titluri a 5.000 lei	255.000 lei
211 " " 1.000 "	211.000 "
103 " " 500 "	51.500 "
365 titluri pentru o valoare nominală de:	517.500 lei

Publicul este rugat a asista la tragere.

MINISTERUL FINANTELOR

DIRECȚIUNEA CONTABILITĂȚII GENERALE
A STATULUI ȘI DATORIEI PUBLICE

DATORIA PUBLICĂ

PUBLICAȚIUNE

No. 20285 din 7 Mai 1912

A 47-a tragere la sorți a titlurilor de rentă 4% amortibilă din 1889, impr. intern de 32.500.000 lei, se va efectua în ziua de 1/14 Iunie 1912, ora 10 dimineața, în sala specială a Ministerului Finanțelor, conform dispozițiilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial No. 245 din 7 Februarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri pentru o valoare nominală de 342.900 lei, în proporția următoare:

34 titluri a 5.000 lei	170.000 lei
168 " " 1.000 "	168.000 "
49 " " 100 "	4.900 "
251 titluri pentru o valoare nom. de:	342.900 "

Publicul este rugat a asista la tragere.

REVUE POLITIQUE ET LITTÉRAIRE
REVUE BLEUE
PARAISANT LE SAMEDI

FONDÉE EN 1863

PRIX DU NUMERO: 60 GENTIMES

PRIX DE L'ABONNEMENT

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) seule.

Union Postale	Trois mois	Six mois	Un an
	12 fr.	20 fr.	35 fr.

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) et à la Revue Scientifique (réunies).

Union Postale	Trois mois	Six mois	Un an
	18 fr.	35 fr.	55 fr.

On s'abonne dans les Bureaux de Poste et aux Bureaux de la Revue Politique & Littéraire (Revue Bleue) et de la Revue Scientifique
41 bis, RUE DE CHATEAUDUN — Paris.

LOTERIA PRIVILEGIATĂ PE CLASE

REGATULUI ROMAN

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Președinte, General Dr. Theodor

Director, Mavrod

Post ministru Plenipotentiar

Membri: {
N. Xenopol
M. Sipsom
Gr. Cantacuzino
N. Orăscu
Adrian Măgheru

Delegatul Ministerului. I. CEZARESCU

GENZORI {
Take Policrat
Pascal Tonecsu

Sediu, CALEA VICTORIEI, Vis-à-vis de Biserica Albă

NUMEROASE ȘI MARI CĂȘTIGURI

Publicul e îndemnat să joace, căci pe lângă marile șanse de câștig, contribuie la clădire și întreținere de spitale

Ciocolata si Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători